

DET KONGELIGE
LANDBRUKSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 63

(2002–2003)

Om reindrifftsavtalen 2003/2004, om dekning
av kostnader vedrørende radioaktivitet i
reinkjøtt, og om endringer
i statsbudsjettet for 2003

Innhold

1	Innledning	5	5	Nærmere om reindriftsavtalen	24
2	Grunnlaget for reindriftsforhandlingene 2003	8	5.1	Avtaleperiode	24
2.1	Reindriftpolitiske mål og retningslinjer	8	5.2	Priser	24
2.2	Forvaltning av reindriftpolitikken	8	5.3	Utviklings- og investeringstiltak	24
2.3	Organisering av reindriften	9	5.4	Organisasjonstilskudd	25
2.4	Virkemidler i reindriftpolitikken	9	5.5	Velferdsordninger	25
2.4.1	Reindriftsloven	9	5.6	Kostnadsenkende og direkte tilskudd	26
2.4.2	Reindriftsavtalen	10	6	Sluttprotokoll fra reindriftsforhandlingene	28
3	Nærmere om den økonomiske utviklingen i næringen	12	7	Radioaktivitet	29
3.1	Den økonomiske situasjonen	12	7.1	Innledning	29
3.1.1	Materiale og metode	12	7.2	Finansieringsbehov	29
3.1.2	Totalregnskapet for reindriften	13	7.3	Tiltak i slaktesesongen 2003/2004	29
3.1.3	Totalregnskapet for 2001 etter reinbeiteområde	14	8	Endringer i statsbudsjettet for 2003	30
3.1.4	Driftsenhetens økonomi	16			
4	Nærmere om sentrale politikkområder	18	Vedlegg		
4.1	Fastsetting av rammebetingelser i Vest-Finnmark	18	1	Reindriftsavtale 1. juli 2003 – 30. juni 2004	32
4.2	Fastsetting av rammebetingelser i Øst-Finnmark reinbeiteområde	20	2	Sluttprotokoll fra reindriftsavtaleforhandlingene 2003 ..	35
4.3	Tap av rein til rovdyr	20	3	Fordeling av avtalens ramme (mill kroner)	37
4.4	Sikring av reindriften arealer	21			
4.5	Likestillingspolitikken i reindriftnæringen	21			
4.6	Verdiskaping i reindriften	22			

St.prp. nr. 63

(2002–2003)

Om reindrifftsavtalen 2003/2004, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2003

*Tilråding fra Landbruksdepartementet av 9. mai 2003,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Innledning

Regjeringen legger med dette fram en proposisjon om reindrifftsavtalen 2003/2004 og om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, med forslag om endrede bevilgninger over statsbudsjettet for 2003.

Stortinget godkjente 1. juni 1993 *Hovedavtale for reindriften* (St.prp. nr. 66 (1992–93)) og ga Landbruksdepartementet fullmakt til å forhandle med Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) om ettårige avtaler for reindrifftsneringen.

Inneværende reindrifftsavtale har en bevilgning på 100,9 mill kroner over statsbudsjettets kap. 1151 *Til gjennomføring av reindrifftsavtalen*. Dette beløpet er ført opp i vedtak om Landbruksdepartementets budsjett for 2003 under kap. 1151 (St.prp. nr. 1 (2002–2003)).

Den 17. desember 2002 innledet partene i henhold til hovedavtalen forhandlinger om reindrifftsavtale for 2003/2004, og kom til enighet om ny avtale i avsluttende forhandlingsmøte den 19. februar 2003. Avtalen gjelder for perioden 1. juli 2003 – 30. juni 2004. Det ble videre drøftet finansiering av tiltak mot radioaktiv forurensning av reinkjøtt

som er gjennomført i slaktesesongen 2002/2003, samt foreløpig finansiering for slaktesesongen 2003/2004.

Før Staten la fram sitt tilbud i forhandlingene vedtok Regjeringen å innføre tilsvarende skattefradrag for reindriften som for jordbruket. Skatteordningen er rettet inn mot alle reindrifftutøvere med inntekt fra reindriften og ikke bare mot driftsenheter. Skattefradraget innebærer et bunnfradrag i næringsinntekt på 36 000 kroner pluss et prosentfradrag på 19 prosent for inntekt mellom 36 000 kroner og om lag 170 000 kroner. Reindrifftsfradraget vil fungere som et supplement til andre ordninger over reindrifftsavtalen og vil videre være et viktig bidrag i en helhetlig reindrifftspolitikk, der verdiskaping står sentralt.

Rammen for Reindrifftsavtalen 2003/2004 er på 95,0 mill kroner og er redusert tilsvarende provenyvirkingen av skattefradraget i forhold til inneværende avtale.

De senere års reindrifftsavtaleforhandlinger er gjennomført med basis i gjeldende mål og retningslinjer for reindrifftspolitikken som er trukket

opp i St. meld. 28 (1991–92), *En bærekraftig reindrift*, og Stortingets behandling av denne, jfr. Innst. S. nr. 167 (1991–92). I innstillingen konkretiseres «En bærekraftig reindrift» gjennom følgende tre punkt (mål): Økologisk bærekraft, økonomisk bærekraft og kulturell bærekraft.

Reindriften foregår i store deler av landet og under ulike forhold og rammebetingelser. Utfordringene er mange og sammensatte. Stabile rammebetingelser for reindriftsnæringen er en nødvendig forutsetning for å kunne skape trygghet og forutsigbarhet innenfor reindriftsnæringen. Reindriftsutøvere som utøver sin reindrift i områder der rammebetingelsene er fastsatt har en bedre lønnsomhet enn utøvere der slike fundamentale spørsmål er uavklart. For reinbeiteområdene i Finnmark er det derfor viktig å få disse rammebetingelsene på plass. For Troms reinbeiteområde er hovedutfordringen et underskudd på vinterbeiter, store rovvilttap og svak økonomi. For Nordland og Nord-Trøndelag reinbeiteområder er hovedutfordringene rovvilttap og sikring av reindriftens arealer. For Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområde er hovedutfordringene å sikre reindriften gode driftsmessige forhold, samt tilstrekkelige arealer etter at reindriften gjennom flere rettighetstvister med grunneierne har mistet beiteland i området. Videre er det en utfordring innenfor samtlige reinbeiteområder å få til økt verdiskaping for næringsutøvere bl.a. gjennom økt lokal foredling, samt en bedre markedsføring av reinsens produkter. Sentralt i en positiv utvikling av reindriften er økt kompetanse. Det er viktig å dokumentere og videreutvikle den kompetanse som er i reindriften, og bruke denne kunnskapen i forskning og i forvaltningen av næringen.

Når det gjelder den økonomiske situasjonen i reindriften, er denne bedre enn på flere år. *Totalregnskapet for reindriften 2001* viser en vesentlig forbedring i resultatmålene fra 2000 til 2001. Vederlag for arbeid og egenkapital øker fra 82,2 mill kroner i 2000 til 142,8 mill kroner i 2001. Målt per årsverk øker vederlag for arbeid og egenkapital fra 84 509 kroner i 2000 til 145 084 kroner i 2001. Forbedringen i resultatmålene kan i hovedsak knyttes til økte ekstraordinære statstilskudd, en positiv endring i reinjordverdien, økte kjøttinntekter, økte statstilskudd og økte erstatninger for tap av rein. For inneværende driftsår- driftsåret 2002/2003, viser foreløpige tall at man kan forvente en økning av kjøttinntektene grunnet økt slakteuttak tilsvarende 54 000 rein, noe som er 32 % høyere enn i driftsåret 2001/2002. Videre kan det forventes at erstatningene for tap av rein reduseres på bakgrunn av færre oppgitte rovvilttap. I driftsåret

2001/02 var det 484 driftsenheter av totalt 588 driftsenheter som fikk produksjonstilskudd, inkludert driftstilskudd for Nordland og Troms. Selv med strengere produktivitetskrav og det forhold at erstattet rovvilttap ikke inngår i minstekravet forventes en økning av denne andelen i inneværende driftsår. Dette begrunnes i hovedsak av to påfølgende gode produksjonsår og økningen i slakteuttaket.

Forhandlingene for avtalen for 2003/2004 er basert på Stortingets forutsetninger og den situasjon man står overfor i næringen. Avtalens viktigste mål er derfor å stimulere til størst mulig verdiskaping i næringen innenfor gitte rammer, tilpasse antall driftsenheter til ressursgrunnlaget og bidra til inntektsfordeling. Videre er det viktig gjennom reindriftsavtalen å ha fortsatt fokus på kvinners situasjon og følge opp de kvinnerettede tiltakene som er igangsatt.

Ved forhandlingene for avtaleåret 2002/2003 ble partene enige om å gi Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) i oppdrag å gjennomgå ordningene med tilskudd til driftsenheter og tamreinlag. Gjennomgangen skulle ta sikte på å foreslå omlegginger som gjør at ordningene i større grad stimulerer til en reindrift som har markedsrettet produksjon og verdiskaping som mål. Rapporten «Reindrift – nye virkemidler, økt verdiskaping» ble overlevert partene i november 2002.

Reindriftsavtalen 2003/2004 er basert i vesentlig grad på anbefalingene fra NILF og innebærer at tilskuddene til driftsenheter og tamreinlag legges vesentlig om – fra ordninger som i stor grad har vært faste beløp per driftsenhet til ordninger som premierer produksjon og verdiskaping. Det innføres en produksjonspremie, der hensikten er å premiere innsats, produksjon og videreforedling i næringen. Produksjonspremien vil medføre at driftsenheter får utbetalt et prosentvist tillegg på 25 prosent av bl.a. salget fra kjøtt, videreforedlede kjøttprodukter og biprodukter som registreres som avgiftspliktig inntekt i næringsoppgaven. Denne ordningen vil også gjelde for inntekter relatert til salg av duodji-produkter. Denne omleggingen, som medfører en avvikling av produksjons- og produktivitetskravene, innebærer en betydelig forenkling av dagens tilskuddssystem, samtidig som flere vil få mulighet til å få tilskudd. Produksjonspremien er rettet mot verdiskaping og produksjon i reindriften og vil kunne stimulere til å økt omsetning ved å øke volum, ved å levere varer av høyere kvalitet og/eller ved å foredle varene ytterligere. Denne omleggingen medfører at man får verdensatt og synliggjort også den innsatsen som gjøres ut-

over det arbeidet som utøves på fjellet. En innsats som i utstrakt grad blir ivaretatt av reindrifftskvinne.

Det innføres et flatt driftstilskudd. Driftstilskuddet er en delvis kompensasjon for kostnadene i reindrifften. Tilskuddet skal også virke utjevne mellom reinbeiteområder med ulike naturgitte, klimatiske og økonomiske forutsetninger. Kompensasjonen for kostnadene består i at driftstilskuddet er utformet som et flatt tilskudd som utbetales til alle driftsenhetene. Dette beløpet vil kompensere for en liten del av de kostnadene reindrifftsutøverne står overfor. Det totale driftstilskuddet vil bestå av en flat komponent som utbetales til alle driftsenheter, uavhengig av område, samt en differensiert komponent som varierer avhengig av hvilket reinbeiteområde driftsenheten befinner seg i.

Med de omleggingene av støtteordningene over reindrifftsavtalen som dette innebærer, samt innføringen av skattefradraget, er det etter Regjeringens mening lagt til rette for en økt produksjon og verdiskaping fra næringen og dermed på sikt en større økonomisk bærekraft.

I tillegg til selve avtalen er det i sluttprotokollen til avtalen enighet om finansiering av tiltak mot radioaktivitet i reinkjøtt.

Videre har partene protokollført enighet om å gi NILF i oppdrag å foreta en gjennomgang av dagens ordninger og avsetninger over Reindrifftens utviklingsfond (RUF), samt den tidligere avsetningen til markedsfremmende tiltak. Gjennomgangen skal se virkemidlene over RUF, Verdiskapingsprogrammet for rein (VPR) og tilskuddet til Samisk utviklingsfond (SUF) i en sammenheng og derigjennom foreslå eventuelle endringer slik at effekten av RUF og VPR blir størst mulig.

Videre skal NILF foreta en gjennomgang av

dagens velferdsordninger i reindrifften, samt en gjennomgang av dagens frakttilskuddordning. Gjennomgangen av frakttilskuddordningen skal ta sikte på å foreslå endringer som bedre ivaretar de små slakteriene, herunder forslag til kompensasjon for veterinærutgifter og premiering for slaktning der transport av levende rein unngås. Spesielt skal man vurdere hvordan man best kan legge til rette for en feltslaktning som ivaretar økonomiske og kulturelle hensyn.

Frist for foreløpig rapport er satt til 23. mai 2003. Med bakgrunn i denne rapporten drøfter avtalepartene den videre prosessen. Hovedrapporten fra NILF forutsettes fremlagt for avtalepartene i forkant av forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2003/2004.

I tillegg har avtalepartene protokollert enighet om en engangsoverføring på 10 mill kroner fra kapittel 1151 post 51 *Reindrifftens utviklingsfond* til post 75 *Kostnadssenkende og direkte tilskudd*. Engangsoverføringen skal dekke beregnet overforbruk på post 75 i 2003.

Den inngåtte avtalen har en egen protokolltilførsel fra NRL angående næringens tap av rein til rovvilt. NRL understreker at reindrifftens evne til å overleve, både kulturelt og økonomisk er alvorlig truet i flere områder og forutsetter at rovviltproblematikken finner sin løsning under arbeidet med ny rovviltmelding.

Som vedlegg til proposisjonen følger reindrifftsavtalen for 2003/2004, sluttprotokollen til avtalen og en oversikt over fordelingen av avtalemidlene. Som uttrykt vedlegg til proposisjonen følger *Totalregnskap for reindrifftnæringen* (av desember 2002) og *Ressursregnskap for reindrifftsnæringen* (av januar 2003).

2 Grunnlaget for reindrifftsforhandlingene 2003

2.1 Reindrifftspolitiske mål og retningslinjer

De mål og retningslinjer som ligger til grunn for reindrifftspolitikken er trukket opp i St.meld. nr. 28 (1991–92), – *En bærekraftig reindrift*, og Stortingets behandling av denne, jfr. Innst. S. nr. 167 (1991–92). I innstillingen konkretiseres «En bærekraftig reindrift» gjennom følgende tre punkt (mål):

1. Økologisk bærekraft
2. Økonomisk bærekraft
3. Kulturell bærekraft.

Disse tre målene står i en innbyrdes sammenheng; økologisk bærekraft gir grunnlag for økonomisk bærekraft, og sammen gir økologisk og økonomisk bærekraft mulighet for å utvikle kulturell bærekraft.

Økologisk bærekraft forutsetter at det legges avgjørende vekt på å forvalte beitegrunnlaget slik at beitebalansen sikres. I områder der det har vært overbeiting må balansen gjenopprettes. Dette for å gi næringen utviklingsmuligheter på kort og lang sikt.

Beitepotensialet må sikres ved regulering av reintallet og ved at det ikke gjøres for sterke inngrep i ressursgrunnlaget. Dette gjelder også næringens egne inngrep i form av barmarkskjøring, gjerdebygging o.l. Forhold knyttet til bl.a. god dyrehelse og god avkastning gjennom tilstrekkelig beite står særdeles sentralt.

Målsettingen forutsetter videre at det ut fra overordnede nasjonale mål om en bærekraftig utvikling gjennomføres en beitebruk og driftsmessig tilpasning fra reindriften som skjer på naturens premisser og som bevarer og utvikler miljøkvalitet i vid forstand.

Økonomisk bærekraft forutsetter at det stilles krav om produktivitet, inntjeningssevne, kostnads-effektivitet, inntektsnivå og inntektsfordeling. Det stiller også krav om at det er et rimelig forhold mellom næringens ressursgrunnlag og det antall mennesker som skal finne inntekts- og sysselsettingsmuligheter i reindriften med de markeds- og inntektsmuligheter som er til stede. En bedre ut-

nytting av verdiskapingspotensialet er sentralt i denne sammenheng. Her vises det til potensialet som ligger i et større produktmangfold basert på lokal kultur og tradisjon, lokal bearbeiding, utnyttelse av bi-produkter, samt en optimalisering av den biologiske produksjonen.

Reindriften har avgjørende betydning for bevaring og utvikling av samisk bosetting, kultur og språk. Ved behandlingen av reindrifftsmeldingen sluttet Stortinget seg til at *kulturell bærekraft* innebærer at man må sikre en stabil sysselsetting og inntekt i næringen. Forholdet gjelder særlig i det sør-samiske området med en spredt og tallmessig liten samisk befolkning. Klare rammebetingelser for den enkelte næringsutøver gjør at reindriften vil kunne styrke sin posisjon som sentral bærer av samisk kultur.

Målsettingen forutsetter at reindrifftspolitikken sees i en samepolitisk sammenheng. Sikring av næringens materielle grunnlag blir i en slik sammenheng en nødvendig del av en kulturell bærekraft. Næringen har stor betydning for opprettholdelse og utvikling av et levende samisk samfunn – økonomisk, sosialt og kulturelt.

2.2 Forvaltning av reindrifftspolitikken

Reindrift er en liten næring i nasjonal målestokk, men både i samisk og lokal sammenheng har den stor betydning – økonomisk, sysselsettingsmessig og kulturelt. Reindriften har alltid vært oppfattet og akseptert som en helt spesiell samisk næring. Reindriften er derfor en viktig del av det materielle grunnlaget for samisk kultur.

På bakgrunn av nasjonale forpliktelser etter Grunnloven, og folkerettens regler om urbefolkninger og minoriteter, sees reindrifftspolitikken i en generell same- og samfunnspolitisk sammenheng. Reindrifftspolitikken er derfor bygd på to selvstendige grunnlag; en næringspolitisk produktjonsverdi og en samepolitisk kulturverdi. Landbruksdepartementet er det ansvarlige næringsdepartement for reindrifftspolitikken, mens Kommunal- og regionaldepartementet er ansvarlig for samepolitikken generelt.

Den sentrale Reindrifftsforvaltningen er lokalisert til Alta og har det samlede forvaltningsansvar for reindrifften i landet. Reindrifftsstyret, som oppnevnes av Landbruksdepartementet og Sametinget, skal være faglig rådgiver i forvaltningen av reindrifftsneringen og i arbeidet med reinforskning og veiledning. Videre skal Reindrifftsstyret utføre de oppgaver som er gitt i eller med hjemmel i Lov om reindrift.

Landet er inndelt i seks reinbeiteområder, Øst-Finnmark, Vest-Finnmark, Troms, Nordland, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag/Hedmark. Retten til å utøve reindrift innenfor disse områdene er eksklusiv for den samiske befolkning. Denne samiske særretten gjelder ikke utenfor disse områdene. Utenfor de nevnte reinbeiteområdene krever utøvelse av reindrift særskilt tillatelse. Slik er det i Nord-Gudbrandsdal og Valdres fire ikke-samiske reindrifter – tamreinlag, som utøver virksomheten på egne eller leide areal.

I hvert av de seks reinbeiteområdene er det etablert lokale forvaltningskontor. Disse er underlagt Reindrifftsforvaltningen i Alta og ligger i Karasjøk, Kautokeino, Moen i Målselv, Fauske, Snåsa og Røros. Tamreinlagene sorterer under forvaltningskontoret på Røros. For hvert reinbeiteområde er det etablert områdestyrene som oppnevnes av de respektive fylkesting og Sametinget. Områdestyrene skal være faglig rådgiver og premissgiver overfor offentlig forvaltning og andre i saker som angår reindrifften i vedkommende reinbeiteområde. Videre skal også områdestyrene utføre de oppgaver som er gitt i eller med hjemmel i reindrifftsloven. De lokale forvaltningskontorene ved reindrifftsagronomene er sekretariat for områdestyrene.

Hvert reinbeiteområde er videre delt inn i reinbeitedistrikter med egne styrer. Distriktsstyret velges av og blant de aktive utøverne i distriktet, og det representerer reinbeitedistriktets interesser utad samtidig som det i noen utstrekning har offentlig myndighet innad.

2.3 Organisering av reindrifften

Reindrifftsneringen er organisert på flere nivåer, fra reinbeiteområder, reinbeitedistrikter og driftsfellesskap og ned til driftsenheter og reineiere. De seks reinbeiteområdene er delt opp i 89 reinbeitedistrikter. Distriktene fordeler seg på 76 sommer- og helårsbeitedistrikter, samt 13 distrikter som brukes til høst- og vinterbeiter for norsk reindrift og/eller som konvensjonsbeiter for svensk reindrift. Innenfor hvert distrikt er det grupper av

reineiere som har reinen i en felles flokk og samarbeider om den praktiske driften. Disse driftsgruppene kalles «siida» og «sjite» på henholdsvis nord- og sørsamisk. De siste årene har det vært om lag 110 driftsgrupper sommerstid og vel 150 driftsgrupper vinterstid innenfor de samiske reindrifftsområdene.

Driftsgruppene består av en eller flere driftsenheter. Innen hver driftsenhet er det oftest flere reineiere med eget reinmerke. Ved utgangen av driftsåret 2001/02 var det totalt 587 driftsenheter med rein og ca. 2.700 personer tilknyttet disse driftsenhetene. I tillegg var 20 driftsenheter registrert uten rein, hvorav bare én utenom Finnmark.

2.4 Virkemidler i reindrifftspolitikken

2.4.1 Reindrifftsloven

Reindrifftsloven av 1978 med senere endringer gir rammen for de *juridiske virkemidlene*. Formålet med loven (§ 1) er å legge forholdene til rette for en økologisk bærekraftig utnyttning av reinbeiteresursene, til gagn for reindrifftsbefolkningen og samfunnet for øvrig. Utviklingen og utøvelsen av næringen bør gi grunnlag for trygge økonomiske og sosiale kår for dem som har reindrift som yrke, samtidig som utøvernes rettigheter sikres. Reindrifften skal bevares som et viktig grunnlag for samisk kultur i samsvar med Grunnloven § 110 a og folkerettens regler om urbefolkning og minoriteter. Innenfor disse formålene skal loven fastlegge rammer for reindrifftsutøvernes rettigheter og plikter, regulere forholdet til andre næringer og samfunnsinteresser, regulere innbyrdes forhold mellom reindrifftsutøvere og skape grunnlag for en hensiktsmessig organisering og forvaltning.

Stortinget vedtok 30. januar 1996 visse endringer i reindrifftsloven. Ved denne revisjonen ble imidlertid bestemmelsene som omhandler styring og forvaltning av reindrifften og regulering av interne forhold i næringen viet lite oppmerksomhet. På bakgrunn av dette nedsatte Landbruksdepartementet høsten 1998 et utvalg med mandat til å gjennomgå reindrifftsloven med sikte på å revidere de bestemmelser og regler som gjelder styringen og forvaltningen av reindrifften og regulering av de interne forholdene i næringen. Utvalget overleverte sin innstilling til Landbruksministeren 15. mars 2001. Lovforslaget har vært gjennom en høringsprosess, hvor Sametinget behandlet forslaget under sin plenumsamling i februar 2003. Landbruksdepartementet tar sikte på å oversende forslag til

ny reindrifftslov til Stortinget i Stortingssesjonen 2003/2004.

Reindrifftsloven §§ 2, 8a og 8b gir styringsorganene hjemmel til å vedta rammebetingelser for reindrifften gjennom fastsetting av distriktsgrenser, beitesoner, beitetider, vektgrenser, høyeste reintall per distrikt, høyeste reintall per driftsenhet og distriktsplan. Bestemmelsene om distriktsplan (§§ 8a og 8b) kom inn i loven ved revisjonen i 1996.

Reindrifftsstyret skal regulere omfanget av det enkelte distrikts ressursbruk gjennom å fastsette ytre distriktsgrenser. Reindrifftsstyret skal også fastsette høyeste reintall for distriktet og/eller fastsette alders- og kjønnsbestemte vektgrenser for det antall rein som til enhver tid får beite i distriktet. Reindrifftsstyret kan videre fastsette beitetider og foreta inndeling av et distrikt i beitesoner, eventuelt pålegge områdestyret å gjøre dette.

Dagens rammebetingelser for de ulike reinbeitedistriktene er tidsmessig av svært ulik opprinnelse. De eldste gjeldende grensedragningene ble vedtatt ved kongelig resolusjon så langt tilbake som i 1894, mens de eldste beitetidene stammer fra Fylkesmannsforordningen av 1934. Gjeldende vedtak for høyeste reintall per distrikt er gjort i løpet av de siste 20 årene, med unntak av en del distrikter i Troms. Vedtak om antall driftsenheter og høyeste reintall per driftsenhet foreligger i store deler av de sørlige reinbeiteområdene, hvor dette til dels har vist seg å gi forutsigbare og stabile rammebetingelser for reindrifften. I Finnmark er det bare gjort noen få slike vedtak.

Distriktene er ifølge reindrifftsloven pålagt å lage distriktsplan, som i tillegg må stadfestes av områdestyret. Alle reieneierne i distriktet er forpliktet til å følge stadfestet distriktsplan. Distriktsstyret kan pålegge ressursavgift dersom en driftsenhet bryter planen.

Hensikten med distriktsplaner er todelt. For det første skal den være et virkemiddel i ressursstyringen i distriktet. For det andre forutsettes den å virke konfliktforebyggende ved at kommuner, fylkeskommuner og fylkesmenn gjennom planen får et bedre grunnlag for å ivareta reindrifftens interesser i det offentlige arealplanarbeidet.

Reindrifftsloven stiller til dels detaljerte krav til hva en slik plan skal inneholde, herunder beskrivelse av dagens ressursbruk, plan for framtidig ressursbruk, beskrivelse av flytteleier og oversikt over barmarkskjøretøyer og gjerdeanlegg.

Arbeidet med distriktsplaner har pågått med noe ujevn intensitet etter at bestemmelsen trådte i kraft. Så langt har om lag halvparten av distriktene fått stadfestet sine distriktsplaner, men det er store forskjeller mellom de ulike områdene.

2.4.2 Reindrifftsavtalen

Reindrifftsavtalen er, ved siden av reindrifftsloven, det viktigste operative redskap for å følge opp målene og retningslinjene i reindrifftspolitikken. I forhandlingene om reindrifftsavtalen, mellom Norske Reindrifftsamers Landsforbund og Staten ved Landbruksdepartementet, drøftes de sentrale økonomiske spørsmål som knytter seg til utviklingen i reindrifften. Bruken av de økonomiske virkemidler fastsettes bl.a. ut fra reindrifftslovens intensjon og bestemmelser.

Spesielt reintallstilpasningen i Finnmark, men også reintalls- og inntektsfordeling, har stått sentralt når man har drøftet innretningen av de økonomiske virkemidlene over reindrifftsavtalen på 1990-tallet. På samme måte har produksjonsoptimalisering vært et fokusert delmål. Her kan det nevnes at kalveslaktetilskuddet er den eneste ordning over reindrifftsavtalen som har vært med fra avtalens opprettelse.

I dag er forståelsen for de krefter og mekanismer som gjør seg gjeldende langt mer utviklet enn tidligere. St.meld. nr. 28 (1991–92) – *En bærekraftig reindrifft*, og Stortingets behandling av denne, (Innst. S. nr. 167 (1991–92)), satte reindrifftspolitikken i et bærekraftsperspektiv; økologisk, økonomisk og kulturelt.

Fra inngåelsen av den første reindrifftsavtalen og fram til i dag har mange utfordringer funnet sin løsning innenfor avtaleinstituttet: Samtidig har mange nye problemstillinger dukket opp. For Finnmark er dagens hovedutfordring at lavbeiteressursene har utviklet seg i negativ retning, og slik gjort rammebetingelsene for næringen snevrene enn noen gang tidligere. Om dette skal kunne rettes opp, kreves det forståelse for sammenhengene mellom de tiltak som settes inn for å nå de fastsatte politiske mål

De økonomiske virkemidlene over reindrifftsavtalen har ikke hatt den ønskede effekt på reintallstilpasningen fordi dette er frivillige ordninger som den enkelte reindrifftsutøver ut fra sine vurderinger og forutsetninger velger å forholde seg til.

I forbindelse med forhandlingene for reindrifftsavtalen 1999/2000 ble det foretatt en avklaring om at tiltak for tilpasning av reintallet til beiteressursene skal følges opp gjennom reindrifftslovens virkemidler, dvs gjennom fastsetting av øvre reintall per distrikt, men også per driftsenhet der utøverne ikke selv blir enige om fordelingen av distriktets reintall. Under stortingsbehandlingen ble dette fulgt opp gjennom følgende vedtak:

«Stortinget ber Regjeringen i samarbeid med reindrifftsutøverne fastsette et øvre reintall per distrikt.»

Reindrifftsstyret fattet den 30. januar 2002 vedtak om 63 700 rein som høyeste reintall for sommerbeitedistriktene i Vest-Finnmark reinbeiteområde med virkning fra 1. april 2001. Det forutsettes videre at Reindrifftsforvaltningen gjennomfører utredningsprosessen for høyeste reintall for distriktene i Øst-Finnmark, og at Reindrifftsstyret fastsetter øvre reintall for disse distriktene i løpet av 2003.

Fastsettelse av sentrale rammebetingelser bør være en statlig oppgave. Videre skal avtalepartene bidra gjennom reindrifftsavtalen til å legge til rette for størst mulig verdiskaping innenfor de gitte rammene, tilpasse antall driftsenheter til ressursene, samt bidra til inntektsutjevning. Næringens

oppgave blir da å utøve en reindrift som gir tilstrekkelig vederlag for arbeid og egenkapital innenfor de gitte rammebetingelsene og de muligheter som markedet gir.

Et godt økonomisk grunnlag for de som er, og skal være i næringen anses for å være en forutsetning for å kunne nå de politiske målene. Bedre økonomi per driftsenhet vil kunne bidra til at flere familiemedlemmer kan delta i driften. Dette vil kunne ha positive effekter på bl.a. kvinnens deltagelse i driften og kunnskapsoverføringen mellom generasjoner. Færre driftsenheter vil ikke nødvendigvis medføre en sterk reduksjon av antall personer tilknyttet næringen, men derimot at flere i hver familie deltar i driften. Alternativet er få deltagere fra hver familie, noe som vil være sosialt og kulturelt mindre fordelaktig.

3 Nærmere om den økonomiske utviklingen i næringen

3.1 Den økonomiske situasjonen

3.1.1 Materiale og metode

Totalregnskapet for reindriffts-næringen viser hovedtrekkene i utviklingen i næringen, og gir en oversikt over de økonomiske forholdene. Det vises til tabell 3.1 som viser hovedtallene for regnskaps-årene 1998–2001 og foreløpig regnskap for 2002.

Hoveddelen av datamaterialet er knyttet til kalenderår. Tallmaterialet som er hentet fra reineiernes melding om reindrift er knyttet opp mot driftsår. Et driftsår varer fra 1. april til 31. mars påfølgende år. Formelt sett består antall driftsenheter både av aktive og inaktive driftsenheter. Med aktive driftsenheter menes driftsenheter som i reieneernes melding om reindrift står oppført med rein i sluttstatus, per 31. mars. Dette inkluderer også oppbygningsbruk og uoppgjorte dødsbo. Med inaktive driftsenheter menes enheter som står uten rein i sluttstatus, men som ikke er formelt avvirket.

Reindrifftsforvaltningen samler hvert år inn oppgaver over totalt antall slakt, vekter og priser. Disse data danner grunnlaget for beregning av næringens avkastning.

Reintallet per 1. januar varierer fra år til år, både på grunn av reelle endringer i reintallet og forskyvning av slaktetidspunktet. Ved å korrigere salgsinntektene med endringer i reinjordverdien, framkommer næringens produksjonsverdi. Endringer i dyretallet verdsettes til full slakteverdi. Verdiøkningen inntektsføres, mens verdinedgang føres til fradrag.

Bygging av fellesgjerder i Vest-Finnmark reinbeiteområde og ressursovervåkning gir til dels betydelige arbeidsinntekter for reindrifftsutøverne. Da disse aktivitetene er direkte knyttet til reindriften, og dessuten vil påvirke reindriffts-næringen, finner man det riktig å ta med disse arbeidsinntektene.

Erstatninger regnes også som inntekter til næringen. De ordningene som er tatt med er erstatninger fra Direktoratet for naturforvaltning for rovtilskader, erstatninger over reindrifftsavtalen ved

omfattende tap av rein og erstatninger fra NSB for rein ihjelkjørt av tog.

Erstatninger for arealinngrep beregnes ut fra regnskap fra reinbeitedistrikt og reindriftsfond og anvendes i hovedsak til dekning av felles kostnader.

Driftsenhetenes totale kostnader beregnes på grunnlag av et utvalg av skatteregnskap. Antall regnskap utgjør nå 65 % av alle driftsenhetene. Driftskostnadene og avskrivninger for snøscooter og maskiner er korrigert for den andelen privat bruk som driftsenhetene oppgir i sine næringsoppgaver.

Felleskostnader beregnes i prinsippet på grunnlag av regnskap fra reinbeitedistrikter, reindriftsfond og offentlige regnskap.

Når det gjelder tilskudd med inntektsvirkning, deles posten i ordinære tilskudd, andre tilskudd og ekstraordinære tilskudd. De ordinære tilskuddene omfatter tilskudd til investeringer (gjerder, bygninger, anlegg og livdyrlån) og pramming/transport, samt distriktstilskudd, produksjonstilskudd, driftstilskudd, kalvetilskudd, tidligslaktetilskudd, ektefelle tillegg og tapsforebyggende tiltak.

Andre tilskudd omfatter utdanningsstipend, tilskudd til lærlingordning i duodji, tilskudd til barnehager og avviklingslønn. I *Totalregnskapet for 2001* er også innløsning av driftsenhet tatt med under andre tilskudd. Begrunnelsen for å ta med dette tilskuddet er et ønske om å synliggjøre de totale inntektsoverføringene til næringen. Det er foretatt korreksjoner for sammenligningsårene.

Posten ekstraordinære tilskudd har rommet ulike ordninger over tid. Eksempler i denne sammenheng er støtte til distrikter rammet av ekstraordinært vanskelige driftsforhold og store tap, ekstra kalvetilskudd, dekning av bortfalt produksjonstilskudd og tilskudd til opprettholdelse av næringsdrift.

Etter Tsjernobylulykken ble det satt i verk tiltak for å holde reindrifftsutøverne økonomisk skadesløse og for å kunne nytte en så stor del som mulig av reindrifftsens produkter som mat. For å få tatt ut slaktedyrene når bequerellnivået er lavest, og før det er nødvendig å sette inn mer kostnads-krevende tiltak som føring eller kassasjon, gis det

kompensasjon for vekttap og merkostnader ved tidlig- og fremskyndet slaktning. Det gis også tilskudd til nedføring av slaktedy. Kostnader ved kassasjon av slakt inngår i verdien av kjøtt og biprodukter. Kostnader for reinbeitedistriktene og reieneerne er inkludert i næringens totale kostnader. Økt arbeidsforbruk og eventuelle inntektsvirkninger som følge av dette, er inkludert, men ikke spesifisert.

Reindriffts næringens kapital domineres av en stor hovedverdi, reien. Statusverdi beregnes på grunnlag av totalt reintall per 31. mars, beregnet livdyrverdi og flokksammensetning. Livdyrprisene

beregnes årlig på grunnlag av total gjennomsnittspris og gjennomsnittsvæker for ulike dyrekategorier i de enkelte reinbeiteområdene. Andre aktiva slik som statusverdi på driftsbygninger, private reindrifftsanlegg, maskinelle hjelpemidler og gjeld beregnes på grunnlag av det samme utvalget som kostnadsundersøkelsen.

3.1.2 Totalregnskapet for reindrifften

Sammendraget av reindrifftsens totalregnskap for perioden 1998–2002 er satt opp i tabell 3.1. På bakgrunn av den store usikkerheten som er knyttet til

Tabell 3.1. Sammendrag av reindrifftsens totalregnskap 1998–2001 og foreløpig regnskap for 2002 (1.000 kr).

	1998	1999	2000	2001	2002 ²
Inntekter:					
Kjøttinntekter	63 036	72 704	59 510	72 828	80 350
Endring i reinhjordverdien	4 575	-16 259	4 079	22 125	–
Binæringsinntekter	2 441	3 403	4 365	5 173	5 170
Kjøre- og arbeidsinntekter	2 804	2 373	1 557	2 642	2 640
Erstatninger – tap av rein	25 555	25 641	33 095	36 828	24 390
– arealinngrep	4 142	4 145	3 868	3 372	3 800
Sum inntekter:	102 552	92 008	106 474	142 968	116 350
Kostnader:					
Driftsenhetenes kostnader	58 234	64 460	61 200	68 571	69 830
Felleskostnader	19 037	14 262	18 642	20 952	18 350
Tamreinlagenes kostnader	4 875	3 697	3 517	4 871	4 960
Sum kostnader:	82 146	82 419	83 359	94 394	93 140
Statstilskudd:					
Ordinære tilskudd	39 635	39 658	44 626	54 228	57 421
Andre tilskudd	6 734	5 864	10 357	7 956	5 253
Ekstraordinære tilskudd	14 922	3 564	3 791	30 584	1 076
Binæringer	4 205	3 803	4 556	5 911	4 760
Verdiskapingsprogram	0	0	0	544	4 536
Tiltak mot radioaktivitet	3 732	3 633	2 769	2 728	1 728
Sum statstilskudd:	69 230	56 522	66 099	101 952	74 774
Vederlag for arbeid og kapital	89 636	66 111	89 214	150 526	97 984
Renter på lånt kapital	5 013	6 787	6 987	8 158	8 130
Vederlag for arbeid og egenkapital					
– totalt (1.000 kr)	84 622	59 324	82 227	142 368	89 840
– per årsverk (kr)	87 420	61 096	84 509	145 292	90 020
– per driftsenhet (kr)	146 153	100 379	138 663	232 945	147 521
Sum årsverk	968	971	973	980	998
Ant.dr.enh.¹	579	591	593	611	609

¹ Antall driftsenheter i samisk reindrift er korrigerert med antall årsverk for reindrift i tamreinlagene (34 i 2001).

² Foreløpig regnskap 2002 er basert på administrative anslag fra Reindrifftsforvaltningen, og er ikke behandlet av Økonomisk utvalg for reindrifften.

endringer i reinhjordverdien, holdes denne verdien utenfor det foreløpige regnskapet for 2002.

Totalregnskapet viser en vesentlig forbedring i resultatmålene fra 2000 til 2001. Vederlag for arbeid og egenkapital øker fra 82,2 mill. kr i 2000 til 142,4 mill kr i 2001 (+60,2 mill kr). Målt per årsverk øker vederlag for arbeid og egenkapital fra 84 509 kr i 2000 til 145 292 kr i 2001 (+72 %). Forbedringen i resultatmålene kan i hovedsak knyttes til økte ekstraordinære statstilskudd (+26,8 mill kr), en positiv endring i reinhjordverdien (+18,0 mill kr), økte kjøttinntekter (+13,3 mill kr), økte ordinære statstilskudd (+9,6 mill kr) og økte erstatninger for tap av rein (+3,7 mill kr).

Sum inntekter øker fra 106,5 mill kr i 2000 til 143,0 mill kr i 2001, vesentlig som følge av en positiv endring i reinhjordverdien, økte kjøttinntekter og økte erstatninger for tap av rein. Kjøttinntektene øker fra 59,5 mill kr i 2000 til 72,8 mill kr i 2001. Økningen skyldes i første rekke en økning i slaktekvantum levert slakteri fra 924 tonn i 2000 til 1 134 tonn i 2001. Gjennomsnittlig pris utbetalt til produsent øker fra kr 46,95 per kg i 2000 til kr 48,25 i 2001.

Driftsenhetenes kostnader, felleskostnadene og tamreinlagenes kostnader øker med henholdsvis 7,4 mill kr, 2,3 mill kr og 1,4 mill kr. I sum gir dette en forholdsvis stor økning i de totale kostnadene fra 83,4 mill kr i 2000 til 94,4 mill kr i 2001 (+11,0 mill. kr). At driftsenhetenes kostnader øker såpass mye, har i første rekke sammenheng med at antallet driftsenheter øker fra 561 i 2000 til 577 i 2001 (+16 driftsenheter).

Sum statstilskudd øker fra 66,1 mill kr i 2000 til 102,0 mill kr i 2001. Den største økningen kan knyttes til posten ekstraordinære tilskudd (+26,8 mill kr), men også de ordinære tilskuddene øker vesentlig (+9,6 mill kr).

Når det gjelder utviklingen fra 2001 til 2002, viser tabell 3.1 en reduksjon i resultatmålene. Dette har i første rekke sammenheng med reduserte overføringer i form av statstilskudd (-27,2 mill kr) og erstatninger for tap av rein (-12,4 mill kr). Derimot viser tabellen en økning i kjøttinntektene fra 72,8 mill kr i 2001 til 80,4 mill kr i 2002 (+7,5 mill kr), som følge av økt kvantum levert til slakteri. De totale kostnadene antas å minke fra 94,4 mill kr i 2001 til 93,1 mill kr i 2002 (-1,3 mill kr), hovedsaklig som et resultat av reduserte kostnader i forbindelse med pramming (felleskostnader). Med utgangspunkt i de forutsetningene som er lagt til grunn for tabell 3.1, er vederlag for arbeid og egenkapital beregnet til 89,8 mill kr i 2002 (142,4 mill kr i 2001).

3.1.3 Totalregnskapet for 2001 etter reinbeiteområde

Tabell 3.2 viser variasjonen i lønnsomhet mellom de ulike reinbeiteområdene i 2001. Det går frem av tabellen at det er klare nivåforskjeller i resultatmålene mellom reinbeiteområdene sør for Troms og de nordlige reinbeiteområdene, med unntak av Polmak/Varanger. Vederlag for arbeid og egenkapital for Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområde som ligger høyest, utgjør 271 839 kr per årsverk og 360 384 kr per driftsenhet. For Karasjok som ligger lavest, viser tilsvarende beregninger 106 081 kr per årsverk og 184 575 kr per driftsenhet. Det påpekes imidlertid at forskjellen i resultatmål mellom nord og sør er mindre i 2001 enn den har vært tidligere, på grunn av store statlige inntektsoverføringer.

Det går frem av tabell 3.2 at Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområde og tamreinlagene har hatt en negativ endring i resultatmålene fra 2000 til 2001. For de øvrige reinbeiteområdene er endringen positiv. Endringer i reinhjordverdien framkommer som følge av endringer i reintallet og forskyvninger i slaktetidspunkt. Tabell 3.2 viser at disse endringene har stor betydning for resultatmålene i de fleste reinbeiteområdene. I tillegg til at endringer i reinhjordverdien har stor betydning for resultatmålene i de fleste reinbeiteområdene innenfor samme år, har de også avgjørende betydning for *endringer i resultatmålene* innenfor et område mellom år. Fra 2000 til 2001 utgjør endringene i reinhjordverdien følgende verdiendring i 1 000 kr for de ulike reinbeiteområdene:

- Øst-Finnmark +5 690 (Polmak/Varanger
-3 356, Karasjok +9 046)
- Vest-Finnmark +19 651
- Troms +1 863
- Nordland -2 437
- Nord-Trøndelag -2 962
- Sør-Trøndelag/Hedmark -1 234
- Tamreinlagene -2 524.

Sum inntekter øker fra 2000 til 2001 i alle reinbeiteområdene unntatt tamreinlagene (-1,3 mill kr). I Polmak/Varanger skyldes økningen først og fremst at kjøttinntektene øker. I Karasjok, Vest-Finnmark og Troms er det i første rekke en positiv endring i reinhjordverdien som bidrar til inntektsøkningen. I Nordland, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag/Hedmark har inntektsøkningen i hovedsak sammenheng med økte kjøttinntekter, men på grunn av en negativ endring i reinhjordverdien reduseres utslaget. Nedgangen i sum inntek-

Tabell 3.2 Totalregnskapet for 2001 etter reinbeiteområde (1000 kroner).

	Polmak/ Varanger	Karasjok	Vest- Finnmark	Troms	Nordland	Nord- Tr.lag	Sør-Tr./ Hedmark	Tam- reinlag
<i>Inntekter:</i>								
Kjøttinntekter	11 323	7 717	14 350	2 361	6 558	10 174	11 574	8 771
Endring i reinhjordverdien	-1 484	8 956	15 498	1 605	974	-2 118	-758	-547
Binæringsinntekter	178	646	3 956	296	60	15	22	0
Kjøre- og arbeidsinntekter	86	88	2 066	87	68	74	172	0
Erstatninger – tap av rein	2 307	6 759	11 529	4 120	6 067	4 233	1 812	0
- arealinngrep	120	682	608	525	523	288	625	0
<i>Sum inntekter:</i>	12 529	24 848	48 007	8 994	14 250	12 666	13 447	8 224
<i>Kostnader:</i>								
Kapitalslit og driftsmidler	8 432	16 692	32 778	9 346	9 605	5 488	7 183	4 871
<i>Sum kostnader:</i>	8 432	16 692	32 778	9 346	9 605	5 488	7 183	4 871
<i>Statstilskudd:</i>								
Ordinære tilskudd	6 142	8 624	19 386	4 131	4 416	4 558	4 489	2 482
Andre tilskudd	425	769	5 432	155	260	250	665	0
Ekstraordinære tilskudd	1 430	8 721	13 041	4 386	3 006	0	0	0
Tilskudd til binæringer	135	512	5 017	111	113	25	0	0
Verdiskapingsprogram	307	138	99	0	0	0	0	0
Tiltak mot radioaktivitet	0	0	0	0	384	1 172	222	950
<i>Sum statstilskudd:</i>	8 438	18 764	42 975	8 783	8 178	6 006	5 377	3 432
<i>Vederlag for arbeid og kapital</i>	12 535	26 920	58 205	8 430	12 823	13 184	11 641	6 784
<i>Renter lånt kapital</i>	808	1 633	2 999	373	774	688	830	53
<i>Vederlag for arbeid og egenkapital i 2000:</i>								
– totalt (1.000 kr)	11 728	25 287	55 206	8 058	12 049	12 496	10 812	6 732
– per årsverk (kr)	179 246	106 081	134 186	115 099	182 787	228 039	271 839	197 037
– per driftsenhet (kr)	260 618	184 575	233 922	167 869	280 207	328 845	360 384	–
Antall årsverk	65	238	411	70	66	55	40	34
Antall driftsenheter	45	137	236	48	43	38	30	–

ter i tamreinlagene har utelukkende sammenheng med en nedgang i verdien av reinhjorden.

De totale kostnadene øker fra 2000 til 2001 i alle områder unntatt Karasjok og Nord-Trøndelag. Vest-Finnmark har den største kostnadsøkningen på 5,0 mill kroner.

Sum statstilskudd øker fra 2000 til 2001 i samtlige reinbeiteområder unntatt Sør-Trøndelag/Hedmark og i tamreinlagene. I Finnmark er tilskuddsøkningen svært stor, men også i Troms og Nordland øker de statlige overføringene vesentlig fra 2000 til 2001. Forskjellen i resultatmålene mellom de nordligste og de sørligste reinbeiteområdene er mindre i 2001 enn tidligere år, og må ses i sam-

menheng med de betydelige statstilskuddene til de nordligste reinbeiteområdene dette året.

Endringene fra 2000 til 2001 i totalregnskapets hovedposter gir følgende forklaring til endringene i resultatmålene i de ulike reinbeiteområdene:

- Polmak/Varanger: Økte kjøttinntekter og økte statstilskudd gir en positiv utvikling i resultatmålene, til tross for økte kostnader og en negativ endring i reinhjordverdien.
- Karasjok: Den positive endringen i resultatmålene skyldes økte statstilskudd, en positiv endring i reinhjordverdien og stabile kostnader.
- Vest-Finnmark: Økte statlige overføringer kombinert med en positiv endring i reinhjorden og økte erstatninger gir forbedrede resul-

- tatmål, selv om kjøttinntektene minker og kostnadene øker.
- Troms: Den positive utviklingen i resultatmålene er en følge av økte statstilskudd og en positiv endring i reinhjordverdien. Kjøttinntektene går ytterligere ned i 2001, og kostnadene øker.
 - Nordland: Den positive endringen i resultatmålene skyldes i hovedsak økte statstilskudd, men også kjøttinntektene øker. En negativ endring i reinhjordverdien og økte kostnader bidrar derimot til å dempe effekten.
 - Nord-Trøndelag: Økte kjøttinntekter, økte statstilskudd og reduserte kostnader bidrar til å forbedre resultatmålene, selv om en negativ endring i reinhjordverdien demper utslaget.
 - Sør-Trøndelag/Hedmark: Selv om kjøttinntektene øker, bidrar en negativ endring i reinhjordverdien, reduserte statstilskudd og økte kostnader til en nedgang i resultatmålene.
 - Tamreinlagene: I likhet med situasjonen i Sør-Trøndelag/Hedmark gir en negativ endring i reinhjordverdien, reduserte statstilskudd og økte kostnader en nedgang i resultatmålene, til tross for at kjøttinntektene øker.

Det totale økonomiske resultatet for næringen karakteriseres samlet sett fortsatt som svakt, men det er store regionale og lokale forskjeller. Departementet vil peke på de store forskjellene i produksjon og effektivitet i næringen. Den økonomiske og sosiale situasjonen for reineierne i store deler av de sentrale reindrifftsområdene i Finnmark er fortsatt vanskelig. Totalregnskapet viser at inntektene fra salg av kjøtt er lave. Det er få alternative inntekts- og sysselsettingsmuligheter, noe som forverrer situasjonen i regionen og vanskeliggjør prosessen med å redusere antall personer tilknyttet næringen.

Situasjonen krever at det blir lagt til rette for de som må ut av næringen samtidig som man sikrer fremtidens reindrifftsutøvere trygge og gode rammebetingelser. De økonomiske virkemidlene over avtalen bør stimulere til høyt slakteuttak, tidligere gjennomføring av slaktingen og satsing på utviklings- og investeringstiltak. Dette er helt nødvendig for å sikre en bærekraftig utvikling i reindriffts-næringen.

3.1.4 Driftsenhetens økonomi

Tabell 3.3 viser gjennomsnittlige nøkkeltall per driftsenhet i reinbeiteområdene. Tabellen viser store variasjoner mellom områdene. Her vises det til bl.a. variasjonen i gjennomsnittlige kjøttinntekter per driftsenhet mellom de ulike reinbeiteom-

rådene der kjøttinntektene per driftsenhet i Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområde er 6,8 ganger høyere enn i Karasjok reinsogn. Den gjennomsnittlige kjøttinntekten per rein varierer mellom 231 kroner i Vest-Finnmark og 877 kroner i Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområde. Gjennomsnittlig kjøttinntekt per rein i samisk reindrift var 410 kroner. Tilsvarende tall for 2000 var 324 kroner per rein. For tamreinlagene var den gjennomsnittlige kjøttinntekten på 804 kroner per rein i 2001, og 731 kroner per rein i 2000.

Produksjonen i en reinflokk i løpet av et driftsår kan uttrykkes i form av slaktekvantum, det vil si slakteproduksjonen. Et alternativ er å beregne totalproduksjonen hvor man i tillegg til slakteproduksjonen tar med endringene i reintallet omregnet til slaktevekter. I tillegg til en variasjon av totalproduksjonen per livrein mellom reinbeiteområdene, kan totalproduksjonen også ha en vesentlig grad av lokal variasjon. Totalproduksjonen per livrein har gått opp over hele reindrifftsområdet med unntak av tamreinlagene. Produktiviteten for tamreinlagene ligger tross nedgangen fortsatt i toppsjiktet sammen med Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområde og Polmak/Varanger reinsogn med 14–15 kg per rein i vårflokk. Den største økningen i totalproduksjonen har kommet i Vest-Finnmark, Karasjok og Troms. Økningen har sammenheng med økte slaktevekter, høy kalvetilgang og en vesentlig reduksjon i tapene. Samtidig har slakteproduksjonen hatt en svak økning. Dette illustrerer det forhold at en stor del av kalveproduksjonen har gått til oppbygging av reinflokkene framfor til slakt.

Det er også betydelig variasjoner i gjennomsnittlige totale tilskudd per driftsenhet mellom reinbeiteområdene. Reinbeiteområdene der flest driftsenheter og distrikter oppfyller de kravene som avtalepartene setter, får uttelling i form av høyere utbetaling per driftsenhet. Dette gjelder i hovedsak de produksjonsavhengige tilskuddene, der utbetalingene er knyttet opp mot ulike produksjonskrav som er satt bl.a. for å hindre vekst i reintallet og ytterligere slitasje av lavbeitene. Inntektsoverføringene per driftsenhet er høyest i Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområde og Polmak/Varanger, og lavest i Karasjok. Dersom inntektsoverføringene relateres til produsert kvantum, ser imidlertid situasjonen noe annerledes ut. Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområde, som ligger høyest i overføringer per driftsenhet i 2001, har sammen med tamreinlagene, Nord-Trøndelag og Polmak/Varanger de laveste overføringene per kg produsert kjøtt, mens Troms og Karasjok nå

Tabell 3.3. Gjennomsnittlige nøkkeltall per driftsenhet for reinbeiteområdene i 2001

	Polmak/ Varanger	Karasjok	Vest- Finnmark	Troms	Nordland	Nord- Tr.lag	Sør-Tr./ Hedmark
Antall rein i vårflokk	407	209	263	169	281	363	440
Kjøttinntekter, kr	251 622	56 328	60 805	49 188	152 512	267 737	385 800
Kjøttinntekter per rein, kr	618	270	231	291	543	738	877
Totale inntekter, kr ¹	278 422	181 372	203 419	187 375	331 395	333 315	448 233
Inntekter per rein, kr ^{1, 2}	684	868	862	1 109	1 179	918	1 018
Totale tilskudd, kr ³	187 511	136 963	182 097	182 979	190 186	158 052	179 233
Tilskudd per rein, kr	461	655	692	1 082	677	601	407
Totale kostnader, kr	187 378	121 839	138 890	194 708	223 372	144 421	239 433
Kostnader per rein, kr ²	460	583	528	1 152	794	397	544
Vederlag til A.+EK, kr ⁴	260 618	184 575	233 922	167 869	280 207	328 845	360 384
Vedl. til A+EK pr rein, kr ^{2, 4}	640	883	889	993	997	905	819
Inntekter utenfor reindrifften, kr	217 000	159 000	143 000	145 000	102 000	122 000	125 000

¹ Inkludert kjøtt og biprodukter, kjøre- og arbeidsinntekter, binæringer, endringer i hjordverdien og erstatninger.

² Per rein i vårflokk

³ Inkludert alle tilskudd som utbetales til reindrifften

⁴ A+EK = arbeid og egenkapital

kommer høyere opp i forhold til de øvrige reinbeiteområdene.

De totale kostnadene per driftsenhet varierer også mellom områdene, men i mindre grad enn inntektene. Totale kostnader per rein varierer imidlertid svært mye mellom områdene. Det ser med andre ord ut til at kostnadene per driftsenhet i betydelig grad er uavhengig av antall rein. Troms har det klart høyeste kostnadsnivået sett i forhold til reintall og produksjon, mens Polmak/Varanger og områdene Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag/Hedmark har de laveste kostnadene per rein og per kg kjøtt.

Vederlag til arbeid og egenkapital per driftsenhet viser forskjeller mellom områdene. I Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområde er vederlaget på ca 360 000 kroner per driftsenhet mens den er om lag 1/2 av dette i Karasjok. Den store variasjonen skyldes både forskjell i antall rein per drifts-

enhet og inntjening per rein, der forskjellen i inntjening per rein betyr mest. En forbedring i driftsenhetenes lønnsomhet i de områder med lavest lønnsomhet betinger først og fremst en forbedring i inntjening per rein, men også økt gjennomsnittlig antall rein per driftsenhet.

Mange reindrifftsfamilier henter deler av sin inntekt utenfor reindrifftsnaeringen. Det er i all hovedsak kvinner som står for inntekten utenfor næringen. Lønn utenfor reindrifften utgjør 83,8 mill kroner i 2001. Med unntak av Nordland, er det en økning i sum lønn m.v utenfor reindrifften fra 2000 til 2001 i samtlige reinbeiteområder. Polmak/Varanger skiller seg ut med høyest gjennomsnittlig lønn m.v. utenfor næringen. Gjennomsnittlig sum lønn m.v. per driftsenhet varierer fra 102 000 kroner i Nordland til 217 000 kroner i Polmak/Varanger. Dette er betydelige beløp sett i forhold til kjøttinntektene i reindrifftsnaeringen.

4 Nærmere om sentrale politikkområder

I Regjeringens reindrifftspolitik legges man opp til å komme med tiltak som vil gi gode og forutsigbare rammevilkår for alle næringsutøvere. Eksempel på tiltak er lavere skatter, forenkling av rapporteringsrutiner, fokusering på produktutvikling og kompetanseheving. Videre skal fokus være rettet mot markedet, dvs si at man bør forvente en generell innstramning når det gjelder støtte til drift og at det legges mer vekt på støtte til innovasjon, kompetanseheving, produktutvikling, investering og markedsføring.

Reindriften som næring har mange positive elementer i seg. Den representerer i utgangspunktet en god og fornuftig ressursutnyttelse i marginale fjell- og utmarksområder. Den bidrar til et næringsmessig mangfold, og den er en sentral bærer av samisk kultur. Reindriften foregår i store deler av landet og under ulike forhold og rammebetingelser. Utfordringene er mange og sammensatte. Det må allikevel ikke være tvil om at målet er å legge til rette for en livskraftig reindrift innenfor de rammer som ressursgrunnlaget setter. Reindriften som næring, kultur og livsform er på mange måter unik både i en nasjonal og internasjonal sammenheng. Den fortjener derfor positiv oppmerksomhet og fokus på rammebetingelser som gjør at næringen kan sikres, utvikles og styrkes.

Å sikre, utvikle og styrke reindriftnæringen innebærer krevende utfordringer for både næringen og forvaltningen. De ressursmessige utfordringene må løses raskt. I dette arbeidet er felles virkelighetsforståelse og samhandling mellom de ulike aktørene en avgjørende forutsetning. Dette krever et høyt kunnskapsnivå hos politikere og myndigheter når det gjelder de ulike sidene ved reindriften, og om endringsprosesser og årsaksforhold. Det er kun gjennom felles anstrengelser og samarbeid man har mulighet til å nå de mål som er satt.

4.1 Fastsetting av rammebetingelser i Vest-Finnmark

For å styrke bærekraften i reindriften i Finnmark må man få på plass sentrale rammebetingelser for reinbeiteområdene. Slike rammebetingelser er

distrikts- og siidainndeling, fastsetting av beitetider, samt en fastsetting av høyeste reintall for reinbeitedistriktene.

For Vest-Finnmark reinbeiteområde sitt vedkommende fastsatte Reindrifftsstyret 30. januar 2002 *høyeste reintall* for sommerbeitedistriktene til 63 700 rein, senere korrigert til 64 300. Nye beitetider fastsettes i løpet av 2003 og fastsetting av de nye distrikts- og siidainndelingen behandles av Reindrifftsstyret sommeren 2003.

Høyeste reintall for distriktene i Vest-Finnmark reinbeiteområde ble fastsatt på bakgrunn av føringene Stortinget ga i Innst. S. nr. 216 (1999–2000) der:

«Stortinget ber Regjeringen i samarbeid med reindrifftsutøverne å fastsette øvre reintall for hvert distrikt».

Næringskomiteen presiserer, jfr Budsjettinnst.S. nr. 8 (2001–2002), at det er svært viktig å få tilpasset antall rein i forhold til beitegrunnlaget.

I løpet av en 12-årsperiode, fra 1976 til 1988, fordoblet reintallet seg i Vest-Finnmark reinbeiteområde fra vel 50 000 til nærmere 110 000 rein. Dette har medvirket til at lavbeitene i Finnmark i mange områder er sterkt nedbeitet. Satellittbilder bearbejdet av NORUT tyder på at beiteverdien av vinterbeiteområdene i Vest-Finnmark er blitt betydelig redusert i løpet av 1990-årene. De regionale forskjellene i dagens beitebelastning sett i forhold til tilgjengeligheten av gode sommerbeiter er store i Finnmark. Dersom antall dyr er konstant, og tilveksten i lavmattene er mindre enn mengden lav som reinen spiser i løpet av et år, vil reduksjonen i lavmattene akselerere. For å bygge opp lavmatter som er nedbeitet kreves det derfor at reintallet holdes så lavt at uttaket hele tiden er mindre enn tilveksten i de tynne lavmattene. Situasjonen til lavbeitene har klart forverret seg fra 1996 til 2000. Verst er situasjonen for fellesbeitene i Finnmark. Lavmark, bestående av lavrike heisamfunn og åpen lavrik bjørkeskog, ble for distrikt 31 redusert fra 12% i 1996 til 6,9% i 2000. Ser vi på fellesbeitedistriktene 30, 31, 17 og 18, samt distrikt 41 Beaskádas, har inntakt lavmark blitt redusert fra 4,3% i 1996 til 2,5% i 2000.

Tabell 4.1 Lavbeitenes status, som prosentvis fordeling etter slitasjegråd på Finnmarksvidda (distrikt 30 og 31) i 1973, 1980, 1987/88, 1996 og 2000 målt ved hjelp av satellitt.

Status lavbeite	1973	1980	1987/88	1996	2000
Intakt	85 %	68 %	15 %	8 %	5%
Sterkt nedbeitet	15 %	32 %	56 %	42 %	44%
Utbeitet	0 %	0 %	29 %	50 %	51%
Totalt	100 %	100 %	100 %	100 %	100%

(Data fra NORUT IT)

På bakgrunn av svært gunstige klimatiske forhold beitesesongene 2001/2002 og 2002/2003 har vi opplevd en kraftig økning i reintallet i Finnmark. Gunstige klimatiske forhold med blant annet små snømengder, har gjort tilgjengeligheten av beitene større. Lavbeiter som tidligere har vært vanskelig tilgjengelig har nå blitt utnyttet, dette har resultert i dyr med god kondisjon, høyere kalvingsprosent og høyere overlevelse. Dette har gitt reindrifftsutøvere mulighet til å øke størrelsen på reinflokkene sine. Reintallet 1.april 2001 var på ca 57 000, 1. april 2002 ca 73 000, og 1. april 2003 ca 80 000. Den kraftige reintallsøkningen vi har hatt de siste sesongene vil vanskeliggjøre reintallstilpasningen, og vil på lang sikt være uheldig for næringens økologiske bærekraft.

For å følge opp Stortingets føring om at prosessen med reintallstilpasningen skal skje i *samarbeid med reindrifftsutøverne*, er det satt i gang en prosess der man etablerer en dialog med de ulike reinbeitedistriktene omkring ønskelige og aktuelle tiltak for å nå målet om det fastsatte høyeste reintallet. Videre er det planlagt at man på bakgrunn av disse drøftingene inngår en *driftsavtale* mellom Reindrifftsforvaltningen og hvert enkelt distrikt/siida, der det skisseres hvordan man skal nå målet om det fastsatte høyeste reintallet. Denne prosessen styres av et *prosjektkontor* direkte tilknyttet Reindrifftsforvaltningen i Alta. Prosjektkontoret har i sine drøftinger med reinbeitedistriktene tatt utgangspunkt i eksisterende ordninger og virkemidler. For å få til en reduksjon i samarbeid med næringen er det behov for at disse virkemidlene blir noe utvidet.

Både staten og næringen har en gjensidig forpliktelse for å sørge for at de tiltakene man blir enige om gjennomføres. Reintallsreduksjonen kan i begrenset grad skje ved en reduksjon i antall rein per driftsenhet, men må først og fremst skje ved en reduksjon i antall driftsenheter. Reindriften har hatt en økning i antall driftsenheter og personer tilknyttet reindriften gjennom perioden etter andre verdenskrig. Her skiller reindriften seg sterkt fra andre tradisjonelle primærnæringer i industriland.

Økningen i antall rein har en sammenheng med økningen av antall personer. Enhver næring er avhengig av rekruttering av nye utøvere. Slik sett kan økningen av antall utøvere være positiv. Med et fastsatt og regulert reintall per distrikt vil et økende antall utøvere i reindriften påvirke næringens økonomiske bærekraft i negativ retning. Dette har bl.a. sammenheng med at reindriften kjennetegnes ved forholdsvis store faste kostnader og et forholdsvis stort fast arbeidsforbruk for hver enkelt enhet, samtidig som de variable kostnadene normalt er mer beskjedne. Dette innebærer at kostnadene og arbeidsforbruket regnet per rein eller per produsert kilo faller vesentlig raskere med økning i antall rein enn det som er vanlig i de fleste andre primærnæringer.

Den første fase man nå er inne i vil bestå av å tilpasse reintallet til det fastsatte høyeste reintall på bakgrunn av beitekapasiteten til sommerbeitedistriktene. Tilpasningen til det fastsatte høyeste reintall skal være gjennomført innen 1. april 2005. Fase 2 består i å få på plass siidagrensene (beitefelleskaps grenser) for vår/høst/vinterbeitene (fellesbeitene). Når disse rammebetingelsene er på plass vil man i fase 3, på bakgrunn av vurderinger av siidaenes økologiske bærekraft, kunne gjøre et endelig vedtak om et høyeste reintall på bakgrunn av vår/høst/vinterbeitene. Man vil da kunne stå overfor ytterligere reduksjoner av reintallet.

På bakgrunn av økningen vi har hatt i reintallet den senere tid må de fleste reinbeitedistriktene foreta en betydelig reduksjon i reintallet. I 7 av de 25 reinbeitedistriktene vil tilpasningen innebære spesielt store utfordringer. Årsaken til dette er at mange av reineierne her er forholdsvis unge, samt at reintallsreduksjonen vil bli betydelig.

Gjennom prosessen som nå skisseres legges det til rette for å tilpasse reintallet til beitegrunnlaget, dette for å styrke den økonomiske, kulturelle og økologiske bærekraften i reindriftnæringen i Vest-Finnmark. Det dreier seg om å sikre det materielle grunnlaget for samisk kultur gjennom å beskytte sårbar natur og ivareta artsmangfoldet. Videre bli det viktig å stabilisere reintallet på fast-

satt nivå og samtidig sørge for stabile rammebetingelser for de som skal ha reindrift som næring i fremtiden.

4.2 Fastsetting av rammebetingelser i Øst-Finnmark reinbeiteområde

Prosessen med å tilpasse reintallet til beitegrunnlaget er i gang også i Øst-Finnmark reinbeiteområde. Utfordringen her er å få på plass inndelingene mellom de ulike vinterbeitesonene i Karasjok. Når disse er fastsatt vil man gå i gang med å fastsette høyeste reintall på distriktsnivå. Fremdriften i prosessen er i første omgang avhengig av at man får på plass sentrale rammebetingelser når det gjelder soneinndeling og distriktsgrenser.

De gunstige vintrene de siste sesongene har også ført til en økning i reintallet i Øst-Finnmark. Flere distrikter i Øst-Finnmark forventes å måtte redusere reintallet gjennom den prosess som nå er i gang, selv om situasjonen her ikke er like alvorlig som i Vest-Finnmark.

4.3 Tap av rein til rovdyr

Rein tapes under alle årstider, men noen årstider er mer utsatt enn andre. Tapene varierer mellom de ulike reinbeiteområdene til ulike årstider. Felles for alle reinbeiteområdene er at reinen, og da spesielt kalven, er svært tapsutsatt rett etter kalving. Noen distrikter har størst tap på vinteren og våren, andre sent på høsten og andre på sommeren. Dette henger blant annet sammen med topografi, vegetasjonsdekke, beiteforhold og reinens kondisjon, samt typer av rovvilt i området.

Jerv er i følge erstatningsutbetalingene den største predatoren på rein, mens gaupe og kongeørn i sum utgjør like stor skade som jerv. Ulv og bjørn står for en liten del av de erstattede rovvilttapene. Andre tapsårsaker kan omfatte blant annet: sykdom, påkjørsler, fallulykker, snøskred, drukning, fastsitting i myr, raping, tyveri og låsing av beiter med påfølgende sultedød, samt et reintall som ikke er tilpasset beitegrunnlaget.

De erstattede rovvilttapene i reindriften er tross en nedgang på nærmere 40% fra 2000/01 til 2001/02, uakseptabelt høye i enkelte områder. Erstatningsutbetalingene gikk ned fra 35,5 mill i 2001 til ca 23 mill i 2002. Reindrifftsutøverne fikk i driftsåret 2001/02 i gjennomsnitt erstattet ca 30% av de oppgitte rovvilttapene, dette er en nedgang på 4% fra 2000/01. Årsaken til tilbakegangen i rovvilttapene er først og fremst på grunn av gunstige klima-

tiske forhold, dette har gjort tidligere vanskelig tilgjengelige beiter tilgjengelig for beiting. Dette har ført til dyr med god kondisjon og reduserte tap, og da spesielt i Finnmark. Også for driftsåret 2002/03 har gunstige klimatiske forhold gitt gode slaktevekter og rein med god kondisjon. Lavbeitene i Finnmark er fortsatt i enkelte områder sterkt nedbeitet, og forventes å svekkes ytterligere som resultat av økningen i reintallet de siste årene. En ugunstig vinter i de kommende år med låsing av beitene, vil kunne få alvorlige konsekvenser for dyrehelse og reintall. For å få en permanent økning i reinens kondisjon, og for å forebygge fremtidige beitekriser må reintallstilpasningen i Finnmark nå gis høyeste prioritet.

St.meld. nr. 35 (1996–1997), *Om rovviltforvaltning*, og senere behandlinger i Stortinget danner grunnlaget for forvaltningen av de store rovdyrene bjørn, ulv, jerv og gaupe. I meldingen legges det opp til at det skal legges til rette for levedyktige bestander av rovvilt i sentrale leveområder. Regjeringen vil våren 2004 legge frem en ny rovviltmelding for Stortinget. Utfordringen her blir blant annet å skape best mulige rammebetingelser for en sameksistens mellom rovvilt og reindrift. Det er avgjørende at man får redusert rovvilttapene i næringen slik at reindrifftsutøverne gis forutsigbare og gode rammebetingelser.

Reindriften har gjennom århundrer måtte tilpasse sin driftform til rovvilt og beiteforhold. Forebyggende tiltak har alltid eksistert i reindriften i en eller annen form. I motsetning til sau, som i mange områder har 3–4 måneders beiteperiode i året, er tamrein tilgjengelig og utsatt for rovdyrtap året rundt. Utfordringen er at det finnes svært få taksforebyggende tiltak som viser seg å være effektive for reindriften. Tiltakene er ofte svært kostnadskrevenne, og de kommer i konflikt med reindriften tradisjonelle driftsmåter.

Fremtidens rovviltforvaltning må legges til rette for at man kan opprettholde en bærekraftig reindrift basert på reindriften tradisjonelle driftsmåter og metoder. Det er sentralt at reinen holdes i et miljø som gir god livskvalitet og som gir rom for å møte dens atferdsmessige behov. I den forbindelse vil iverksetting av forebyggende tiltak som fôring og kalving i gjerde være eksempler på tiltak som vil være uheldig for reindriften. I år med svært vanskelige driftsforhold kan man imidlertid av dyrevernmessige årsaker måtte gjennomføre tiltak med støttestøring.

4.4 Sikring av reindriffts arealer

Reindrift er en svært arealkrevende næring, både på grunn av marginale beiteområder og på grunn av reinens behov for ulike sesongbeiter og flytt- og trekkveier mellom disse. Menneskelig virksomhet i reinbeiteland kommer i tillegg til den naturlige forstyrrelsen fra bl.a. rovdyr som reinen alltid har måttet leve med.

Inngrep og forstyrrelser innenfor reinbeiteområdene har akselerert de siste tiårene. Dette har ført til varig reduksjon av arealer som reindrifften har til rådighet, og til økte forstyrrelser. På bakgrunn av dette er det et behov for å få styrket vernet av reindriffts arealer, og da særlig de arealene som er avgjørende for en bærekraftig reindrift. Reindrifftsforvaltningen har som prioritert oppgave å utarbeide en metode for å lokalisere disse arealene, og utarbeide en verdiklassifisering på allerede eksisterende arealbrukskart. Arealbrukskartene er distriktsvise digitale kart, og dekker samtlige reinbeitedistrikter i Norge. Kartene inneholder 11 arealbrukstema, herunder årstidsbeiter, trekk- og flyttleier, gjerder og anlegg. Disse kartene vil være viktige bidrag i kommunal- og fylkeskommunale planprosesser.

Plan- og bygningsloven er det viktigste virkemidlet for å sikre ressursgrunnlaget i reindrifften. Dagens lov avgrenser imidlertid reindriffts rolle til å være høringsinstans og innsigelsesmyndighet i forhold til kommuneplanens arealdel, reguleringsplaner og andre arealsaker. Distriktsstyrene i berørte reinbeitedistrikter er høringsinstans, mens områdestyrene er innsigelsesmyndighet i plansaker.

Plan- og bygningsloven er under revisjon. I forbindelse med denne revisjonen er det viktig at loven videreutvikles til et verktøy som i sterkere grad synliggjør reindriffts behov og interesser, og ivaretar disse i de ulike planprosessene. I den forbindelse er det viktig at samhandlingen mellom kommunal og fylkeskommunal forvaltning og reindrifftsforvaltningen og dens styringsorganer videreutvikles med det formål å øke forståelsen for reindriffts særegenhet, dens behov for sammenhengende friarealer, samt konsekvenser av inngrep og forstyrrelser.

På den andre siden er det også viktig at den enkelte reindrifftsutøver får økt kunnskap om gjeldende regelverk og planleggingsprosesser, slik at de bedre kan ivareta egne interesser. Et sentralt verktøy i samhandlingen mellom reindrifften og offentlig forvaltning er reindriffts distriktsplaner. Med bakgrunn i reindrifftsloven § 8 bokstav a skal

det enkelte reinbeitedistrikt utarbeide en distriktsplan som blant annet skal inneholde elementer som er av betydning for areal- og ressursdisponeringene i området. Planen er et offentlig dokument, og skal være tilgjengelig for planmyndigheter og andre som har reell interesse av reindriffts næringens plan for utnyttelse av ressursene.

4.5 Likestillingspolitikken i reindriffts næringen

Kvinnens stilling har tradisjonelt vært sterk i reindrifften. Reindrifftskvinnen har tradisjonelt vært den sentrale personen i familien i forhold til organisering av familiens næringsdrift, økonomi, opplæring og oppdragelse av barn- og ungdom, produksjon av nødvendige klær og bruksgjenstander, samt i forhold til det alminnelige husholdet.

Reindrifftskvinnenes posisjon i reindrifften har gradvis blitt svekket. Dette har bl.a. sin årsak i overgangen fra naturallusholdet til pengeøkonomien. Her kan det pekes på fem viktige elementer som har medført til en slik svekkelse.

1. Husbygging fra slutten av 1959-tallet og utover 1960-tallet førte til at kvinner ble mer bofaste enn menn, og dermed ble de mer atskilte fra reinflokkene.
2. Med økende mekanisering i reindrifften fra 1960-tallet med snøscooter og senere terrenggående motorsykler forsvant mye av kvinners arbeid i reindrifften, fordi driften kunne utøves med mindre menneskelige ressurser.
3. På slutten av 1970-tallet og på hele 1980-tallet ble det etablert nye arbeidsplasser i ulike typer offentlige sektorer. Dette førte til at mange reindrifftskvinner forlot reindrifften til fordel for lønnet arbeid.
4. Gjennom reindrifftsloven av 1978 ble begrepet driftsenhet innført, noe som førte til at det som tidligere hadde vært husholdets rein, nå ble knyttet til én bestemt på person. Denne personen var i de fleste tilfellene mannen.
5. På slutten av 1980-tallet og gjennom hele 1990-tallet har vederlag for arbeid og egenkapital blitt kraftig redusert i reindrifften. Dette gjelder i særlig grad Karasjok reinsogn i Øst-Finnmark reinbeiteområde og i store deler av driftsenhetene i Vest-Finnmark reinbeiteområde. Dette har resultert i at ektefellen, og da i hovedsak kvinnen, har blitt tvunget over i annet lønnet arbeid.

I dag er det en skjevhet mellom kjønnene som bidrar til at mennene i sterkere grad blir bundet til

næringen enn kvinnene. Kvinnene har pga bedre utdanning bredere muligheter når det gjelder yrkesvalg, mens mannen ikke får reelle valgmuligheter i yrkeslivet pga manglende utdanning. Det er en klar tendens at kvinnen forlater reindrifftsnaeringen og de samiske bosettingsområdene. Dette medfører en forgubbing av reindrifftsnaeringen og de samiske samfunnene generelt. For Finnmarks vedkommende er dette særlig markert.

Under forhandlingene til Reindrifftsavtalen 2000/2001 så man behovet for en mer konkret kvinne- og familierpolitikk som en del av den generelle reindrifftspolitikken. I den sammenheng ble det opprette en egen stilling for en kvinne- og familiekonsulent ved Reindrifftsforvaltningen.

En av de sentrale målsettingene for denne satsningen er å bidra til at kvinnens og familiens plass i reindrifftsnaeringen styrkes. Kvinnekonsulentens arbeid finansieres med en årlig øremerket bevilgning over reindrifftsavtalen.

Kvinnekonsulenten har i sin funksjonstid avholdt en rekke møter og seminarer med reindrifftskvinnene i de samiske reindrifftsområdene. Hensikten med møtene/seminarene har bl.a. vært å kartlegge reindrifftskvinnenes situasjon, behov, utfordringer, ønsker og målsettinger. Gjennom disse sammenkomstene har kvinnekonsulenten fått anledning til å etablere direkte kontakt med reindrifftskvinnene i de forskjellige reinbeiteområdene. Reindrifftsforvaltningen skal i løpet av 2003 evaluere dette arbeidet.

Landbruksdepartementet er i gang med å utarbeide en fornyet og mer målrettet likestillingspolitikk i reindrifftsnaeringen. I dette arbeidet er det sentralt hvilken politikkkutforming dagens reindrifftskvinner ønsker og etterspør. For å få en bedre oversikt over disse forhold ble det i desember 2002 avholdt et seminar for og med dagens reindrifftskvinner. Kvinnene som deltok representerte ulike tilknytning til reindrifften. I forlengelsen av dette seminaret vil Landbruksdepartementet i samarbeid med Reindrifftsforvaltningen følge opp arbeidet med en utvikling av en mer målrettet likestillingspolitikk. Denne skal bygge opp om målsettingene om en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindrifft. For å oppnå forankring av politikken i de miljøene som er sentrale i en reindrifftssammenheng vil departementet nedsette en arbeidsgruppe hvor også eksterne aktører deltar. Det forutsettes at dette arbeidet er ferdigstilt i løpet av 2003.

4.6 Verdiskaping i reindrifften

Situasjonen i reindrifften er slik at man i de fleste områdene ikke kan basere seg på en økt avkastning fra reindrifften gjennom en økning av antall dyr. Skal reindrifften sikres en økning i inntektene fra reindrifften – må verdiskapingen relatert til det enkelte dyr øke og da på en slik måte at det kommer reieneieren til gode. Imidlertid fordrer en verdiskaping i reindrifften at reindrifften forvaltes som en næring og at denne næringen kan vise til en bærekraftig produksjon. Det er kun gjennom en bærekraftig produksjon reindrifften kan videreutvikles og opprettholdes som en sentral samisk kulturbærer.

I utgangspunktet har reindrifften i motsetning til mange andre produsenter flere fortrinn i konkurransen om forbrukerne. Reinkjøtt er et eksklusivt nisjeprodukt som har konkurransekraft gjennom kvalitative egenskaper. Dagens produksjon av reinkjøtt dekker ikke etterspørselen i markedet. Reinkjøttet er sunt og velsmakende. Forutsatt at reien ikke er kunstig føret eller medisinerert, er kjøttet i utgangspunktet produsert på økologisk vis. Reinkjøttet kan selges ut fra assosiasjoner til naturopplevelser og fri natur, og det har samtidig en sterk etnisk identitet, noe som er en trend i tiden for mange.

Utfordringen i reindrifften ligger i en produktutvikling som innebærer utnyttelse av reien utover steiker og fileter. Videre er det sentralt å få etablert en bedre markedsføring, og ikke minst en riktig distribusjon som kanaliserer reinkjøttet til de betalingsvillige markedene. Verdiskapingsprogrammet for reindrifft vil være et sentralt virkemiddel for å møte disse utfordringene. Verdiskapingsprogrammet for reindrifft er ikke begrenset til kun å gjelde matprodukter, men skal også fokusere på andre produkter og tiltak som kan gi en økt verdiskaping i næringen. Styringsgruppen har fastsatt følgende delmål for programmet:

- Å bidra til at reieneier gis mulighet til å øke sin inntjening gjennom å ta ansvaret for en større del av verdiskapingen selv.
- Å sikre at tradisjonell kunnskap som gir produktene en høyere verdi i markedet kommer til anvendelse.
- Å revitalisere tradisjonelle bearbeidingsformer av bl.a. matprodukter og å presentere disse for markedet.
- Å legge til rette for at større volum av reinprodukter av høy kvalitet når markeder med høy betalingsvillighet.

Prosjekter som representerer rene tilleggsnæringer, uten tilknytning til verdiskapingen i selve reindrifften, faller utenfor programmet. Programmets retningslinjer har fokus på følgende områder: Nyskaping og bedriftsutvikling, kompetanse, mobilisering og nettverk, markedskanaler og andre tiltak. Både sekretariatet og styringsgruppen har arbeidet med informasjon og markedsføring av programmet mot næringen og aktører i verdikjeden. Prosjekttilfanget er relativt stort, og det er hittil finansiert prosjekt både innen bedriftsutvikling, kompetanse og mobilisering og nettverksarbeid.

For driftsåret 2003/2004 avsettes 7,7 mill til verdiskapingsprogrammet for reindrift inkl. utgifter til administrasjon.

Et annet forhold som setter rammer for produksjon og videreforedling av reinkjøtt er regelverket på hygiesiden. En del tilpasninger for reindrifften er gjennomført, og arbeidet fortsetter. I den forbindelse vises det til de endringene som ble gjennomført høsten 2002. Endringene innebærer at slakting av inntil 10 rein per driftsenhet kan

unntas fra forskriften. Dette medfører at disse slaktene kan unntas kravet om slaktebehandling ved slakteri samt kravet om veterinær kjøttkontroll. En forutsetning er at kjøttet frambyes i nærområdet direkte til forbruker og til benyttelse i dennes private husholdning. Det gis kun anledning til å framby slakt som ikke er videre bearbeidet. Videre er det gitt anledning til å benytte sesongslakteriene til slakting/slaktebehandling av rein i mindre mengder utenom fastsatt sesong: 15. august til 10. oktober.

Disse endringene, åpning for fjellslakting av rein for lokalt frambud, og utvidet benyttelse av sesongslakteriene, bidrar til å legge til rette for større grad av tradisjonell slakting, samt økt fleksibilitet og verdiskaping i reindriffts-næringen.

I tillegg til disse spesifikke virkemidlene vil de vesentlige omleggingene av støtteordningene over avtalen, samt innføringen av skattefradraget, innebære at det er lagt til rette for en økt produksjon og verdiskaping fra næringen, og dermed på sikt en større økonomisk bærekraft.

5 Nærmere om reindrifftsavtalen

5.1 Avtaleperiode

Den reindrifftsavtalen som nå er framforhandlet vil tre i kraft 01.07.2003 og gjelde fram til 30.06.2004.

De bevilgningsendringer på de enkelte budsjettposter som avtalen medfører foreslås innarbeidet med halvt utslag i statsbudsjettet for 2003.

5.2 Priser

I likhet med de foregående år er det i driftsåret 2002/2003 importert reinslakt og levende rein for slakting. Importen har skjedd fra Finland og Sverige. Hovedhensikten med importen har vært å dekke etterspørselen i det norske markedet, samt unngå negative konsekvenser som vil følge av at reinkjøttet blir borte fra markedet i en lengre periode av året. Tollregimet har vært administrert med tanke på at norske forbrukere skal få en jevn tilgang på reinkjøtt.

Det tollbaserte importvernet skal, innenfor de rammer som Norges forpliktelser i henhold til WTO-avtalen setter, praktiseres på en måte som sikrer reindrifftsnaeringen et rimelig vern mot konkurrerende import. Etter samråd med Reindrifftsens markedsutvalg, kan Landbruksdepartementet ved Statens landbruksforvaltning fastsette *kvoter* for reinkjøtt og/eller levende rein for slakting som kan importeres med redusert toll. Under fjorårets forhandlinger ble avtalepartene enige om at målprisen for reinkjøtt skulle oppheves for avtaleåret 2002/2003. Dette innebar fri prisdannelse for reinkjøtt innenfor den beskyttelse importvernet gir. Ved fastsettelse av importbestemmelsene for reinkjøtt har Landbruksdepartementet lagt til grunn at tollsatsene innenfor importkvotene i perioden 01.07.02–30.06.03 skal fastsettes slik at importprisen inkl. toll utgjør minimum 60 kr per kg for helt slakt. Til sammenligning var målpris for avtaleåret 2001/2002 fastsatt til 58 kr per kg. Denne ordningen vil bli videreført for avtaleåret 2003/2004.

Formålet med den omleggingen av pris- og importbestemmelsene som har funnet sted er å legge til rette for å utvikle høykvalitets- og høypris produkter av reinkjøtt, uten begrensninger i admini-

strativt fastsatte priser. På denne måten vil man stimulere til en størst mulig verdiskaping i næringen.

5.3 Utviklings- og investeringstiltak

Det ble for avtaleperioden 2002/2003 gitt en ordinær bevilgning til Reindrifftsens utviklingsfond (RUF) på 45,3 mill kroner. For avtaleperioden 2003/2004 foreslås en bevilgning på 36,5 mill kroner.

Partene er enige om å avsette 4,5 mill kroner til forskning og veiledning i 2003. Dette tilsvarer 1,0 mill kroner mindre enn i 2002. Det er styret for RUF som har ansvaret for fordelingen av midler til forskning og forskningsformidling. Reindrifftsens strategiske plan for forskning og formidling i reindrifften for perioden 2002–2005 danner grunnlaget for styrets prioriteringer. I forkant av RUF styrets behandling kvalitetsvurderes søknadene av Norges forskningsråd.

Det har de senere år vært bevilget midler fra RUF til Samisk utviklingsfond (SUF) for å støtte opp under kombinasjonsnæringer hvor reindrifft inngår som en komponent. Formålet med overføringen fra RUF til SUF er å øke den reelle verdiskapingen i tilknytning til reindrifftsnaeringen. Midlene skal brukes til å støtte kombinasjonsnæringer der reindrifft inngår. Midlene skal primært brukes til utviklingsrettede tiltak og investeringer, dvs tiltak som bidrar til å øke den samlede verdiskapingen for søkerne spesielt og næringen generelt. Overføringen er også i år 2,0 mill kroner.

Avsetningen til konfliktforebyggende tiltak er lagt inn med 1,0 mill kroner for 2003. Dette er en reduksjon på 0,5 mill kroner i forhold til fjorårets avsetning. I Forskrift om tilskudd til konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrifft og jordbruk er administrasjonen og avgjørelsesmyndigheten lagt til SND Tromsø, og med Landbruksdepartementet som klageinstans.

Partene ble enige om å sette av 7,7 mill kroner over RUF til verdiskapingsprogrammet for reindrifften. Bevilgningen dekker også kostnader til ad-

ministrasjon av ordningen i SND og innebærer et uendret aktivitetsnivå.

Partene er videre enige om å sette av inntil 10,0 mill kroner over RUF til innløsning av driftsenheter og andre strukturtiltak i distrikter med behov for tiltak for tilpassing av antall driftsenheter og reintall. Dette er tilsvarende bevilgning som for inneværende avtale.

Avsetningen over reindrifftsavtalen til kvinnerettede tiltak er et sentralt bidrag i arbeidet med å synliggjøre kvinners rolle og betydning i reindriften, samt i reindriftshusholdet. Målsetninger for satsningen er å sikre og øke kvinners deltagelse i reindriften og reindrifftsrelaterte aktiviteter, sikre yrkesmessig likeverd mellom menn og kvinner i reindrifftsneringen, sikre at kvinner bidrar til å styrke og videreutvikle det samiske kulturinnholdet i næringen, samt bidra til å synliggjøre kvinners verdiskaping i reindrifftsneringen. En stor del av kvinnerettede midler har gått til tradisjonell opplæring. Gjennom kvinnerettede tiltak i reindrift får den yngre generasjon utvidet sin kompetanse når det gjelder den tradisjonelle viten. Kvinnenes situasjon i næringen bedres og deres identitet styrkes. Avsetningen til kvinnerettede tiltak er videreført med 1 mill kroner.

Omleggingen av tilskuddsystemet er kostnadsberegnet til om lag 700 000 kroner. I tillegg til disse utgiftene vil forvaltningen få 300 000 kroner i årlige driftsutgifter. Avtalepartene er enige om at forvaltningen skal få dekket kostnadene for omlegging av tilskuddsystemet over RUF, mens de årlige driftsutgiftene skal dekkes over forvaltningens driftsbudsjett.

Partene er enige om en videreføring av fagbrevordningen med en bevilgning på 1,5 mill kroner, hvorav 310 000 kroner bevilges til fortsatt drift av opplæringskontoret. Dette gir mulighet for 5 nye lærlinger i 2003/2004, som tilsvarer 3 mer enn det som er i dag.

Partene er enige om at reindriften blir med som en aktør i utviklingen og utprøvingen av radiobjeller. Radiobjellene har til hensikt å være en rovdyr- og helsealarm for husdyr og rein på beite. Bjellene er bl.a. et hjelpemiddel for å redusere unødvendige tap, bedre produksjonen og med det øke lønnsomheten for reindriften generelt og reindrifftsutøverer spesielt. Videre er det et hjelpemiddel for å bedre dokumentasjonen ved tap av husdyr og rein. Det avsettes 500 000 kroner til dette prosjektet over reindrifftsavtalen.

For øvrig kan fondets midler nyttes til:

- kjøp av livdyr,
- gjeterhytter og øvrige reindrifftsanlegg, herunder gjerdet og slakteanlegg,

- støtte ved omfattende tap av rein i ulykker,
- utdanningsstipend,
- ekstra driftskostnader til reindriftstilbud i barnehager,
- tidligpensjon,
- markedsfremmende tiltak,
- sikring av reindrifftsens beiterett,
- andre praktiske tiltak innenfor reindriften, herunder transport av rein,
- andre faglige tiltak til fremme for reindriften, herunder veiledning, kursvirksomhet, beitegranskning, planlegging og avstiltak,
- utvikling av binæringer og til formål av generell kulturell betydning for reindrifftsamene,
- refusjon av dokumenterte utgifter, til deltagelse på kurs/etterutdanning og lignende for reindrifftsutøvere,
- 1–2 dagers kompetansegivende kurs/etterutdanning.

5.4 Organisasjonstilskudd

De store utfordringene reindrifftsneringen står overfor fordrer en aktiv deltagelse fra næringen selv. Organisasjonstilskuddet til NRL foreslås videreført med 5,6 mill kroner.

5.5 Velferdsordninger

Bevilgningen til folketrygdordningen opprettholdes med 1,2 mill kroner for kommende avtaleperiode. Ordningen innebærer at den enkelte reineier skal betale en avgift til Folketrygden som tilsvarende avgiften for lønnsinntakere (7,8%). Differansen mellom denne avgiften og avgiften for private næringsdrivende (10,7%) blir da finansiert over reindrifftsavtalen. Bevilgningen beregnes ut fra pensjonsgivende inntekt i næringen, og midlene overføres sentralt til Folketrygden.

Bevilgningen til sykepengeordningen videreføres uendret med 0,6 mill kroner i avtaleperioden 2003/2004. Den kollektive innbetalingen over reindrifftsavtalen til sykepengeordningen dekker tilleggspremien for økte sykepenger – fra 65% til 100% av inntektsgrunnlaget for sykdom utover 16 dager. Også fødselspenger dekkes med 100% av inntektsgrunnlaget. Bevilgningen beregnes ut fra samlet næringsinntekt for de reieiere som inngår i ordningen. Midlene overføres sentralt til Folketrygden.

5.6 Kostnadssenkende og direkte tilskudd

Det ble for avtaleåret 2002/2003 bevilget 48,2 mill kroner etter vedtatt budsjett til ulike kostnadssenkende tilskudd, kapittel 1151 post 75. For avtaleperioden 2003/2004 foreslås bevilgningen til kostnadssenkende og direkte tilskudd økt med 2,9 mill kroner til 51,1 mill kroner.

Bevilgningen er beregnet å dekke kostnadene ved ordningene som blir å gjelde slaktesesongen 2002/2003. Nedenfor følger en omtale av fordelingen på underpostene for kommende avtaleperiode, samt en omtale av endringer i ordningene.

For at tilskudd til driftsenheter og tamreinlag skal kunne innvilges må følgende generelle vilkår være oppfylt:

- Driftsenheten må i utgangspunktet ha under 600 rein. Imidlertid kan driftsenheter med mer enn 600 rein motta tilskudd dersom følgende krav er oppfylt:
 - i. Driftsenheten må ha under fastsatt høyeste reintall, per 31. mars inneværende driftsår. Avgang av rein som overstiger disse grensene ved siste pålagte telling i driftsåret må dokumenteres og godkjennes av reindrifftsagronomen.
 - ii. Det er fastsatt et øvre reintall per distrikt og distriktet samlet holder seg innenfor dette reintallet.
 - iii. Det er inngått en bindende avtale mellom reindrifftsforvaltningen og samtlige driftsenhetsinnehavere i distriktet om en reduksjonsplan for en tilpassing av reintallet innen fastsatt frist. En slik avtale skal utarbeides i henhold til Reindrifftssjefens retningslinjer.
- Driftsenhetsinnehaveren må ikke motta alderspensjon etter folketrykdslovens regler per 31. inneværende driftsår. For felles driftsenhet og/eller driftsenhet som er berettiget til ektefelle tillegg, gjelder dette yngste ektefelle.
- Driftsenheten/tamreinlaget må utøve en reindrift som er i samsvar med de til enhver tid gjeldende lover og forskrifter for næringen, herunder pålagte tellinger.
- Driftsenhetsinnehaveren/driftsenhetsinnehaverne må vise til en avgiftspliktig inntekt fra salg av reinkjøtt på minimum 30 000 kroner og derav være registrert i avgifts- og enhetsregisteret.

Det avsettes 17,0 mill kroner til ordningen med en produksjonspremie. Produksjonspremien bereg-

nes med en prosentsats på 25% på basis av avgiftspliktig salg av kjøtt og andre inntekter i reindriften. Avgiftsfrie inntekter, samt salg av livdyr inngår ikke som grunnlag for beregningen av produksjonspremien. Det utbetales ikke produksjonspremie for avgiftspliktig inntekt som overstiger 400 000 kroner per driftsenhet og 1 000 000 kroner per tamreinlag.

Produksjonspremien utbetales til driftsenhetsinnehaveren. Driftsenhetsinnehaveren har ansvaret for å oversende næringsoppgavene fra reineierne som er registrert under driftsenheten innen fastsatt frist.

For tamreinlagene vil årsregnskapene danne grunnlaget for beregningen av produksjonspremien.

Det avsettes 7,2 mill kroner til ordningen med et driftstilskudd. For å bedre inntektsutjevningen i reindriften differensieres driftstilskuddet mellom reinbeiteområdene. Driftstilskuddet er differensiert med en sats på 10 000 kroner per driftsenhet i Råggonjårga reinbeitedistrikt, Varanger reinsogn og i Nord-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområder. 25 000 kroner for driftsenheter Čorgaš reinbeitedistrikt, Karasjok reinsogn og i Vest-Finnmark, Troms og Nordland reinbeiteområder.

Det gis et ekstra driftstilskudd til ungdom i etableringsfasen som får overdratt driftsenheten permanent. Søkeren om et ekstra driftstilskudd må være under 30 år, og tilskuddet gis de tre første årene etter overdragelsen. Videre må de generelle vilkårene for å få tilskudd være oppfylt. Dette medfører at etablerte driftsenheter med vilkår om tidsbegrensning- begrunnet i generasjonsovergang, omfattes ikke av en slik ordning. Ekstra driftstilskudd til ungdom utbetales med en sats på 25 000 kroner.

Det avsettes 3,0 mill kroner til ordningen med ektefelle tillegg. Som et ledd i en kvinne- og familierpolitikk utbetales det et ekstra driftstilskudd med en sats på 25 000 kroner til de driftsenhetene hvor begge ektefellene utøver aktiv reindrift. Et slikt tilskudd faller bort dersom en av ektefellene ved siste ligningsoppgjør har mer enn 150 000 kroner i brutto inntekt utenom reindriften.

Det avsettes 5 mill kroner til ordningen med kalveslaktetilskudd. Satsen for tilskuddet er redusert fra 225 kroner til 150 kroner per kalv.

Det avsettes 4,9 mill kroner til ordningen med tidligslaktetilskudd for rein i Vest-Finnmark, Øst-Finnmark og Troms reinbeiteområder. Satsene på 10 kroner per kg slakt videreføres.

Bevilgningen til frakttilskudd settes til 2,0 mill kroner for kommende avtaleperiode, som er tilsvarende bevilgning som i gjeldende avtale.

Om reindrifftsavtalen 2003/2004, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt,
og om endringer i statsbudsjettet for 2003

Det vises for øvrig til vedlegg 3 til proposisjonen som viser fordelingen av avtalens ramme, og fordelingen av midlene innenfor post 75 for avtaleperioden 01.07.2003 til 30.06.2004.

6 Sluttprotokoll fra reindrifftsforhandlingene

Punkt 1 omhandler kostnader ved tiltak mot radioaktiv forurensning som en følge av Tsjernobylulykken, og er bygd opp etter samme modell som tidligere år. Dette innebærer at det avsettes en disposisjonsbevilgning på 5,0 mill kroner til finansiering av kostnader vedrørende radioaktivitet som finansieres ved en engangsbevilgning på 5,0 mill kroner. Disposisjonsbevilgningen utløses først når partene er enige om bestemmelser m.v. for tiltakene. Bestemmelser om tiltak for slaktesesongen 2003/2004 fastsettes i god tid før slaktesesongen skal planlegges og iverksettes, og konklusjonene fra arbeidsgruppen som ble nedsatt i forbindelse med reindrifftsavtalen for 1992 legges til grunn ved utformingen av bestemmelsene.

Punkt 2 omhandler NILF sitt oppdrag i å foreta en gjennomgang av dagens ordninger og avsetninger over Reindrifftsens utviklingsfond, samt den tidligere avsetningen til markedsfremmende tiltak. Gjennomgangen skal se virkemidlene over RUF, Verdiskapingsprogrammet for rein og tilskuddet til Samisk utviklingsfond i en sammenheng og derigjennom foreslå eventuelle endringer slik at effekten av RUF og VPR blir størst mulig.

Videre skal NILF foreta en gjennomgang av dagens velferdsordninger. Gjennomgangen skal ta sikte på å se reindrifftsens velferdsordninger i en sammenheng og foreslå eventuelle omlegginger.

NILF skal også foreta en gjennomgang av dagens frakttilskuddordning. Gjennomgangen av frakttilskuddordningen skal ta sikte på å foreslå

endringer som bedre ivaretar de små slakteriene, herunder forslag til kompensasjon for veterinærutgifter og premiering for slakting der transport av levende rein unngås. Spesielt skal man vurdere hvordan man best kan legge til rette for en økonomisk og kulturell bærekraftig feltslakting.

Frist for foreløpig rapport er satt til 23. mai 2003. Med bakgrunn i denne rapporten drøfter avtalepartene den videre prosessen. Hovedrapporten fra NILF forutsettes fremlagt for avtalepartene i forkant av forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2003/2004.

Punkt 3 omhandler en engangsoverføring på 10 mill kroner fra kapittel 1151 post 51 *Reindrifftsens utviklingsfond* til post 75 *Kostnadssenkende og direkte tilskudd*. Engangsoverføringen skal dekke beregnet overforbruk på post 75 i 2003. Overforbruket skyldes en vesentlig økning i antall driftsenheter som oppfyller kravene til produksjonstilskudd i driftsåret 2002/2003 på grunn av to gode produksjonsår, høyt slakteuttaket og tellingene av rein. En økt utbetaling av produksjonstilskuddet medfører også en økt utbetaling av tidligslaktetilskuddet og kalveslaktetilskuddet.

Den inngåtte avtalen har en egen protokolltilførsel fra NRL angående næringens tap av rein til rovvilt. NRL understreker at reindrifftsens evne til å overleve, både kulturelt og økonomisk er alvorlig truet i flere områder og forutsetter at rovviltproblematikken finner sin løsning under arbeidet med ny rovviltmelding.

7 Radioaktivitet

7.1 Innledning

Statens dekning av kostnader som en følge av radioaktivt nedfall etter Tsjernobyl-ulykken har som prinsipielt utgangspunkt det vedtak som Regjeringen fattet om økonomisk skadesløshet 31. juli 1986.

Den endelige dekningen av disse kostnadene har vært gjort etterskuddsvis, men det har de siste årene vært gitt en disposisjonsbevilgning for å gi en foreløpig dekning av kostnadene ved gjennomføringen av tiltakene, inntil den endelige finansieringen kan avklares.

Under fjorårets forhandlinger ble partene enige om at Reindriftsforvaltningen Alta skulle gjennomgå gjeldene regelverk. Formålet med gjennomgangen var å foreslå endringer av regelverket og komme med forslag for videre oppfølging av Regjeringens vedtak. Reindriftsforvaltningen overleverte rapporten i forkant av reindriftsforhandlingene for avtalen 2003/2004. Forvaltningen foreslår å videreføre dagens tiltak mot forurensing av reinkjøtt. Imidlertid foreslås det bl.a. at bruken av vom-bulus fases ut, og at man isteden velger andre alternativer som er mer skånsomme for dyrene. Videre foreslår forvaltningen flere tiltak for å bedre samordningen og informasjonen i forhold til rein og radioaktivitet.

7.2 Finansieringsbehov

For slaktesesongen 2001/2002 var det 5 483 452 kroner til disposisjon. Forbruket var på 3 311 525 kroner. Disposisjonsbevilgningen for sesongen

2002/2003 var på 3,5 mill kroner, slik at det disponible beløpet for sesongen 2002/2003 var på 5 071 927 kroner. Prognosen for slaktesesongen 2002/2003 viser et behov på om lag 4,8 mill kroner til dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet.

7.3 Tiltak i slaktesesongen 2003/2004

I forbindelse med forhandlingene i 1992 ble det nedsatt en arbeidsgruppe for å se på budsjettstyring og virkning av ulike virkemidler for å redusere tiltakskostnadene. Konklusjonen fra denne arbeidsgruppen har vært lagt til grunn i forbindelse med tiltakspakkene for de siste seks slaktesesongene, og vil sammen med anbefalingene fra reindriftsforvaltningen i deres evaluering av kompensasjonsordninger for tiltak mot radioaktivitet i reinkjøtt være retningsgivende for tiltakene i kommende slaktesesong. Departementet vil, i tråd med tidligere praksis, foreslå at det avsettes en disposisjonsbevilgning for å finansiere iverksetting av en tiltakspakke for slaktesesongen 2003/2004. Kostnadene den enkelte slaktesesong er vanskelig å anslå i forkant. De vil variere etter blant annet forekomsten av sopp. Med bakgrunn i de høye måleverdiene med påfølgende høy andel av kassasjon av reinkjøtt i slaktesesongen 2002/2003 foreslår departementet en bevilgning på 5,0 mill kroner i slaktesesongen 2003/2004.

8 Endringer i statsbudsjettet for 2003

I samsvar med St.prp. nr. 1 (2002–2003) har Stortinget vedtatt bevilgninger over kapittel 1151 *Til gjennomføring av reindrifftsavtalen* med i alt 100,9 mill kroner. Den nye avtalen har en ramme på 95,0 mill kroner, dvs en reduksjon på 5,9 mill kroner. Bevilgningene til de ulike tiltak på reindrifftsavtalen foreslås innarbeidet med halv virkning i statsbudsjettet for 2003. Endringene i avtalen innbærer en reduksjon for midler på statsbudsjettet for 2003 med 2,95 mill kroner, jfr vedlegg 3. Avtalen innebærer en reduksjon av post 51 *Tilskudd til reindrifftsens Utviklingsfond* og en økning av post 75 *Kostnadsenkende og direkte tilskudd*. Det fremmes forslag til vedtak om endringer i statsbudsjettet for 2003 i samsvar med dette. Videre foreslås en disposisjonsbevilgning på 5,0 mill kroner til dekning av tiltak mot radioaktivitet. I tillegg foreslås en engangsoverføring på 10 mill kroner fra kapittel 1151 post 51 *Reindrifftsens utviklingsfond* til post 75 *Kost-*

nadsenkende og direkte tilskudd. Engangsoverføringen skal dekke beregnet overforbruk på post 75 i 2003. Fordelingen av reindrifftsavtalens ramme, utenom engangsoverføringen, på de ulike postene for 2003 vil bli innarbeidet ved den ordinære fremleggingen av statsbudsjettet for 2004 (St.prp.nr. 1 (2003–2004)).

Landbruksdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om reindrifftsavtalen 2003/2004, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2003.

Vi HARALD, Norges Konge,

stadfester:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om reindrifftsavtalen 2003/2004, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2003 i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om reindrifftsavtalen 2003/2004, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2003

I

I statsbudsjettet for 2003 gjøres følgende endringer:

Utgifter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
1151		Til gjennomføring av reindrifftsavtalen:	
	51	Tilskudd til Reindriftens Utviklingsfond reduseres med fra kr 45 300 000 til kr 30 900 000	14 400 000
	75	Direkte tilskudd økes med fra kr 48 200 000 til kr 59 650 000	11 450 000
	82	(Ny) Kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt bevilges med	5 000 000

Vedlegg 1**Reindrifftsavtale 1. juli 2003–30. juni 2004**

I henhold til Hovedavtalen for reindriffts-næringen av 26. februar 1993, har Landbruksdepartementet og Norske Reindrifftsamers Landsforbund inngått følgende reindrifftsavtale for driftsåret 2003/2004, gjeldende fra 1. juli 2003 til 30. juni 2004.

1 Økonomisk ramme**1.1 Bevilgninger over Statsbudsjettet**

Det foreslås at rammen for bevilgningene over Statsbudsjettet for reindrifftsavtalen 2003/2004 settes til 95,0 mill kroner, eksklusiv midler til tiltak mot radioaktivitet og verdien av skattefradraget i reindrifften. Dette tilsvarer en reduksjon på 5,9 mill kroner i forhold til reindrifftsavtalen 2002/2003 etter vedtatt budsjett for 2003.

Det fastsettes ikke målpris for reinkjøtt i slaktesesongen 2003/2004.

2 Utviklings- og investeringstiltak

Bevilgningen til Reindrifftens Utviklingsfond settes for Reindrifftsavtalen 2003/2004 til 36,5 mill kroner mot 45,3 mill kroner i avtalen for 2002/2003.

Fra Reindrifftens Utviklingsfond gjøres følgende avsetninger:

- 4,5 mill kroner til forskning og veiledning for 2003,
- 2,0 mill kroner til Samisk Utviklingsfond for å støtte opp under kombinasjonsnæringer hvor reindrifft inngår som en komponent,
- 1,0 mill kroner til konfliktforebyggende tiltak for 2003,
- 7,7 mill kroner til *Verdiskapingsprogram for reindrifft*,
- inntil 10,0 mill kroner til innløsning av driftsenheter og andre strukturtiltak i distrikter med behov for tiltak for tilpasning av antall driftsenheter og reintall,
- 1,0 mill kroner til kvinnerettede tiltak,
- 0,7 mill kroner til dekning av kostnadene ved omlegging av tilskuddsystemet,
- 1,5 mill kroner til fagbrevordningen i reindrifften,

- 0,5 mill kroner til industrialisering av radiobjeller.

For øvrig kan fondets midler nyttes til:

- kjøp av livdyr,
- gjeterhytter og øvrige reindrifftsanlegg, herunder gjerder og slakteanlegg,
- støtte ved omfattende tap av rein i ulykker,
- utdanningsstipend,
- ekstra driftskostnader til reindrifftstilbud i barnehager,
- tidligpensjon,
- markedsfremmende tiltak,
- sikring av reindrifftens beiterett,
- andre praktiske tiltak innenfor reindrifften, herunder transport av rein,
- andre faglige tiltak til fremme for reindrifften, herunder veiledning, kursvirksomhet, beitegranskning, planlegging og avlstiltak,
- utvikling av binæringer og til formål av generell kulturell betydning for reindrifftssamene,
- refusjon av dokumenterte utgifter, til deltagelse på kurs/etterutdanning og lignende for reindrifftsutøvere,
- 1–2 dagers kompetansegivende kurs/etterutdanning.

3 Kostnadssenkende og direkte tilskudd

Det bevilges 51,1 mill kroner for avtaleåret 2003/2004 til ulike direkte tilskudd, mot 48,2 mill kroner for avtalen 2002/2003.

3.1 Distriktstilskudd

Det avsettes 12 mill kroner til ordningen med distriktstilskudd.

3.2 Tilskudd til driftsenheter og tamreinlag

For at tilskudd til driftsenheter og tamreinlag skal kunne innvilges må følgende vilkår være oppfylt:

- Driftsenheten må i utgangspunktet ha under

600 rein. Imidlertid kan driftsenheter med mer enn 600 rein motta tilskudd dersom følgende krav er oppfylt:

- i. Driftsenheten må ha under fastsatt høyeste reintall, per 31. mars inneværende driftsår. Avgang av rein som overstiger disse grensene ved siste pålagte telling i driftsåret må dokumenteres og godkjennes av reindrifftsagronomen.
 - ii. Det er fastsatt et øvre reintall per distrikt og distriktet samlet holder seg innenfor dette reintallet.
 - iii. Det er inngått en bindende avtale mellom reindrifftsforvaltningen og samtlige driftsenhetsinnehavere i distriktet om en reduksjonsplan for en tilpassing av reintallet innen fastsatt frist. En slik avtale skal utarbeides i henhold til Reindrifftssjefens retningslinjer.
- Driftsenhetsinnehaveren må ikke motta alderspensjon etter folketrygdslovens regler per 31. mars inneværende driftsår. For felles driftsenhet og/eller driftsenhet som er berettiget til ektefelle tillegg, gjelder dette yngste ektefelle.
 - Driftsenheten/tamreinlaget må utøve en reindrifft som er i samsvar med de til enhver tid gjeldende lover og forskrifter for næringen, herunder pålagte tellinger.
 - Driftsenhetsinnehaveren/driftsenhetsinnehaverne må vise til en avgiftspliktig inntekt fra salg av reinkjøtt på minimum 30 000 kroner og derav være registrert i avgifts- og enhetsregisteret.

Det gjøres følgende avsetninger til tilskudd til driftsenheter og tamreinlag:

a. Produksjonspremie:

Det avsettes 17 mill kroner til ordningen med produksjonspremie.

Produksjonspremien beregnes med en pro-sentsats på 25% på basis av avgiftspliktig salg av kjøtt og andre inntekter i reindrifften. Avgiftsfrie inntekter, samt salg av livdyr inngår ikke som grunnlag for beregningen av produksjonspremien.

Det utbetales ikke produksjonspremie for avgiftspliktig inntekt som overstiger 400 000 kroner per driftsenhet og 1 000 000 kroner per tamreinlag.

Produksjonspremien utbetales til driftsenhetsinnehaveren. Driftsenhetsinnehaveren har ansvaret for å oversende næringsoppgavene fra reieneierne som er registrert under driftsenheten innen fastsatt frist.

For tamreinlagene vil årsregnskapene danne

grunnlaget for beregningen av produksjonspremien.

b. Kalveslaktetilskudd:

Det avsettes 5 mill kroner til ordningen med kalveslaktetilskudd. Satsen for tilskuddet er redusert fra 225 kroner til 150 kroner per kalv.

c. Tidligslaktetilskudd i Finnmark og Troms:

Det avsettes 4,9 mill kroner til ordningen med tidligslaktetilskudd for rein i Vest-Finnmark, Øst-Finnmark og Troms reinbeiteområder. Satsene fra driftsåret 2002/2003 opprettholdes.

d. Driftstilskudd:

Det avsettes 7,2 mill kroner til ordningen med driftstilskudd. Driftstilskuddet utbetales til driftsenheter i Råggonjårga reinbeitedistrikt, Varanger reinsogn og i Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområder med en sats på 10 000 kroner per driftsenhet. For Čorgaš reinbeitedistrikt, Karasjok reinsogn og i Vest-Finnmark, Troms og Nordland reinbeiteområder utbetales tilskuddet med en sats på 25 000 kroner per driftsenhet.

Ved overdragelse av driftsenhet til ungdom under 30 år gis det et ekstraordinært driftstilskudd på 25 000 kroner. Tilskuddet gis de tre første årene etter overdragelsen. Etablerte driftsenheter med vilkår om tidsbegrensning – begrunnet i generasjonsovergang, omfattes ikke av ordningen.

e. Ektefelle tillegg:

Det avsettes 3,0 mill kroner til ordningen med ektefelle tillegg.

Som et ledd i en kvinne- og familiepolitikk utbetales det et ekstra driftstilskudd med en sats på 25 000 kroner til de driftsenhetene hvor begge ektefellene utøver aktiv reindrifft. Et slikt tilskudd faller bort dersom en av ektefellene ved siste ligningsoppgjør har mer enn 150 000 kroner i brutto inntekt utenom reindrifften.

3.3 Andre tilskudd

Det avsettes 2,0 mill kroner til frakttilskudd som er det samme som for avtalen 2002/2003.

4 Velferdsordninger

Det bevilges 1,8 mill kroner til velferdsordningene i reindrifften utenom tidligpensjonsordningen.

4.1 Tidligpensjon i reindrifften

Ordningen med tidligpensjon videreføres. Ordningen finansieres over Reindrifftens Utviklingsfond, jfr. pkt. 2 foran.

4.2 Medlemsavgift til Folketrygden

Reindrifftsutøverne skal betale avgift til Folketrygden etter samme sats som lønnsinntakere. Til dekning av avgift til folketrygdfondet, tilsvarende differansen til selvstendig næringsdrivende, avsettes 1,2 mill. kroner.

4.3 Sykepengeordningen

Til gjennomføring av refusjonsordningen for tilleggspremie til Folketrygden for økning av sykepenger til 100% av pensjonsgivende inntekt fra dag 17 avsettes 0,6 mill kroner.

5 Organisasjonstilskudd

Bevilgningen til organisasjonstilskudd opprettholdes med 5,6 mill kroner.

Tilskudd utbetales kvartalsvis på grunnlag av oversendt årsrapport og revisorgodkjent regnskap for siste driftsår, samt budsjett og planer for 2004. Kontingentinntekter og eventuelle tilskudd/refusjoner/inntekter fra andre institusjoner/departementer skal spesifiseres både i regnskap og budsjett.

6 Importordninger

Det tollbaserte importvernet skal, innenfor de rammer som Norges forpliktelser i henhold til WTO-avtalen setter, praktiseres på en måte som sikrer reindriffts-næringen et rimelig vern mot konkurrerende import. Etter samråd med Reindrifftsens markedsutvalg kan Landbruksdepartementet ved Statens landbruksforvaltning fastsette kvoter for reinkjøtt og/eller levende rein for slakting som kan importeres med redusert toll.

7 Regelverk

Regelverket for Reindrifftsens Utviklingsfond og ordningene under punkt 3, fastsettes av Landbruksdepartementet i samråd med Norske Reindrifftsamers Landsforbund.

Oslo, 19. februar 2003

Aslak J. Eira

Almar Sagelvmo

Vedlegg 2

Sluttprotokoll fra reindrifftsavtaleforhandlingene 2003

Fra Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) har følgende deltatt:

Forhandlingsutvalg:

Aslak J. Eira (leder)

Mathis N. Eira

Berit Ellen G. Jåma

Sakkyndig/rådgiver:

Inger Anita Smuk

Elle Merete Omma

Erik Reinert

Ellinor Jåma

Per Mathis Oskal

Gaute Helland (Kontaktutvalget for Tamreinlagene)

Sekretær:

Anne Cathrine Rørholt

Per M. Sara

Fra Staten har følgende deltatt:

Forhandlingsutvalg:

Almar Sagelvmo (leder)

Ellen Inga O. Hætta

Sakkyndig/rådgiver:

Solveig Nowacki (Landbruksdepartementet)

Johan Ingvald Hætta (Reindrifftsforvaltningen)

Stig-Gøran Hagen (Reindrifftsforvaltningen)

Hans Roar Christiansen (Reindrifftsforvaltningen)

Helge Hansen (Reindrifftsforvaltningen)

Måret Guhttor (Kommunal- og regionaldepartementet)

Jan Abrahamsen (Miljøverndepartementet)

Observatør:

Jon Aarseth Meløy (Sametinget)

Brita Oskal Eira (Sametinget)

Sekretær:

Morten Floor

Forhandlingsutvalgene er enige om reindrifftsavtale for 2003/2004, gjeldende fra 1. juli 2003 til 30.

juni 2004. Avtaletekstene er gjennomgått og undertegnet. Det er inngått følgende protokoller:

1 Dekning av kostnader ved tiltak som følger av radioaktiv forurensning

- a. Partene er enige om at det avsettes en disposisjonsbevilgning på 5,0 mill kroner til finansiering av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt i slaktesesongen 2003/2004. Disposisjonsbevilgningen utløses først når partene er enige om bestemmelser m.v. for tiltakene.
- b. Bestemmelser om tiltak for slaktesesongen 2003/2004 fastsettes i god tid før slaktesesongen skal planlegges og iverksettes.
- c. Konklusjonene fra arbeidsgruppene som ble nedsatt i forbindelse med reindrifftsavtalene for 1992 og 2002/2003 legges til grunn ved utformingen av bestemmelsene.
- d. Endelig sluttfinansiering av tiltakene for slaktesesongen 2003/2004 tas opp i forbindelse med forhandlingene om ny reindrifftsavtale for 2004/2005.

2 Oppdrag til Norsk Institutt for Landbruksøkonomisk Forskning (NILF)

- a. Partene er enige om å gi følgende oppdrag til Norsk Institutt for Landbruksøkonomisk Forskning (NILF):
 - En gjennomgang av dagens ordninger og avsetninger over Reindrifftsens utviklingsfond, samt den tidligere avsetningen til markedsfremmende tiltak. Gjennomgangen skal se virkemidlene over RUF, Verdiskapingsprogrammet for rein og tilskuddet til Samisk utviklingsfond i en sammenheng og derigjennom foreslå eventuelle endringer slik at effekten av RUF og VPR blir størst mulig.

- En gjennomgang av dagens velferdsordninger. Gjennomgangen skal ta sikte å se reindriftens velferdsordninger i en sammenheng og foreslå eventuelle omlegginger.
 - En gjennomgang av dagens frakttilskuddordning. Gjennomgangen skal ta sikte på å foreslå endringer som bedre ivaretar de små slakteriene, herunder forslag til kompensasjon for veterinærutgifter og premiering for slakting der transport av levende rein unngås. Spesielt skal man vurdere hvordan man best kan legge til rette for en økonomisk og kulturell bærekraftig feltslakting.
- b. NILFs arbeid skal skje i nært samarbeid med Reindriftsforvaltningen som forutsetter å stille det aktuelle grunnlagsmaterialet for utredningene til disposisjon og bidra med beregningsarbeid. NILF skal arbeide i nær kontakt med avtalepartene for drøftinger og innspill.
 - c. Frist for en foreløpig rapport (forprosjekt) settes til 23. mai 2003.
 - d. Avtalepartene drøfter rapporten på forskriftsmøte i mai/juni og treffer vedtak om den videre prosess. Endelig rapport forutsettes lagt fram for avtalepartene i forkant av avtaleforhandlingene 2004/2005.
 - e. Prosjektet forutsettes finansiert over avtalens budsjettposter.

3 Engangsoverføring fra kapittel 1151 post 51 til post 75

Avtalepartene er enige om en engangsoverføring på 10 mill kroner fra kapittel 1151 post 51 *Reindriftens utviklingsfond* til post 75 *Kostnadssenkende og direkte tilskudd*. Engangsoverføringen skal dekke beregnet overforbruk på post 75 i 2003.

Oslo, 19. februar 2003

Aslak J. Eira

Almar Sagelvmo

Undervedlegg 1

Protokolltilførsel fra NRL

NRL vil understreke at siden man ikke har fått gjennomslag for å løse næringens rovviltproblemer gjennom reindriftsavtaleforhandlingene, må vi forutsette at dette problemkomplekset finner sin løsning under arbeidet med Rovviltmeldingen.

Dette gjelder bl.a.

- a. tiltak for å redusere tapene,
- b. erstatning av reelle tap,
- c. tap av tilskudd/produksjonspremie på grunn av rovvilt.

NRL vil understreke at reindriftens evne til å overleve, både kulturelt og økonomisk, er alvorlig truet i flere områder.

Vedlegg 3**Fordeling av avtalens ramme (mill kroner)**

Tabell 3.1 Fordeling av avtalens ramme på de ulike underposter

	Avtalen 2002/2003 ¹	Endring 2002/2003– 2003/2004	Virkning St.buds. 2003 ²	Avtalen 2003/2004
51 Reindrifftsens Utviklingsfond	45,3	-8,8	-4,4	36,5
72 Organisasjonstilskudd	5,6	0	0	5,6
75 Direkte tilskudd	48,2	2,9	1,45	51,1
79 Velferdsordninger	1,8	0	0	1,8
SUM	100,9	-5,9	-2,95	95,0

¹ Etter vedtatt budsjett for 2003² Engangsoverføringen på 10 mill kroner fra post 51 til post 75 er ikke innarbeidet i tabellen.Tabell 3.2 Spesifikasjon av post 75:
Kostnadssenkende og direkte tilskudd

	Avtalen 2003/2004
Produksjonspremie	17,0
Kalveslaktetilskudd	5,0
Tidligslaktetilskudd	4,9
Driftstilskudd ¹	7,2
Distriktstilskudd	12,0
Ektefellestilskudd	3,0
Frakttilskudd	2,0
SUM	51,1

¹ Driftstilskuddet er differensiert med en sats på 10 000 kroner per driftsenhet i Råggonjårga reinbeitedistrikt, Varanger reinsogn, i Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområder. 25 000 kroner for driftsenheter Čorgaš reinbeitedistrikt, Karasjok reinsogn og i Vest-Finnmark, Troms og Nordland reinbeiteområder.

